DT
543.65
J79
1871
AFA

DE OORSPRONG

VAN

NEERLAND'S BEZITTINGEN

OP

DE KUST VAN GUINEA

IN HERINNERING GEBRAGT UIT DE OORSPRONKELIJKE
STUKKEN, NAAR AANLEIDING VAN EEN VOORGENOMEN AFSTAND DIER
BEZITTINGEN AAN GROOT-BRITTANNIE

DOOR

JHR. MR. J. K. J. DE JONGE

Adjunct-Rijks-Archivaris.

'S GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF

1871.

2408

81

3T
543.65
374
1871
AFA

DE OORSPRONG

VAN

NEERLAND'S BEZITTINGEN

OP

DE KUST VAN GUINEA

IN HERINNERING GEBRAGT UIT DE OORSPRONKELIJKE
STUKKEN, NAAR AANLEIDING VAN EEN VOORGENOMEN AFSTAND DIER
BEZITTINGEN AAN GROOT-BRITTANNIE

DOOR

JHR. MR. J. K. J. DE JONGE

Adjunct-Rijks-Archivaris.

'S GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF

1871.

„ De meeste hope gheeft my, niet alleen, dat ick alreede soo
„ een vruchtbaren oogst van soo treffelycke raedtspersonen
„ in de stadt sie; maer dat een yeder, die tot dit hoogh-
„ weerdigh ampt der regeringhe gheroepen wert, hem
„ t'cenemael tot de lesinghe van de oudste Historien be-
„ gheeft, als den rechten toetsteen deses tegenwoordighen
„ tijds, in dewelcke men het gemoed met recht wel op
„ een slijpsteene leggen mach om dat te scherpen ende
„ dan te oordeelen, *wat best gheduen ofte gelaten is.* „

NICOLAES à WASSENAER.

De minister van Marine, tijdelijk belast met het beheer van het Departement van Kolonien, deed aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in de zitting van 16 December 1870, daartoe opgeroepen, de mededeeling, „dat er in het laatste „halfjaar op nieuw tusschen de Britsche en Nederlandsche „Regeringen onderhandelingen hadden plaats gehad tot verze- „kering van wederzijdsche belangen in de Kolonien, en dat „daaronder ook behoorde de *afstand van de Kust van Guinea* „aan Engeland.” De minister voegde daarbij de troostvolle mededeeling, dat die onderhandelingen geleid hebben tot eene volkomen overeenstemming tusschen de beide Regeringen ¹. Hoe aandoenlijk deze idyllische overeenstemming moge zijn, verwondering kan zij niet wekken; want men geraakt zoo ge-

1 Bijblad, vel 54, bladz. 200, zitting der Tweede Kamer van 16 December 1870.

makkelijk tot overeenstemming met hem, aan wien men iets afstaat, dat hij sedert lang vurig heeft begeerd; hoe veel te meer dus in dit geval met Groot-Brittannie, dat sedert meer dan 200 jaren, bijna zonder tusschenpozen, er zich op heeft toegelegd, om de Nederlanders van de Kust van Guinea te dringen. Wekt dus de mededeeling dezer overeenstemming tusschen de Regeringen van Engeland en Nederland op dit punt minder verwondering, met onverschilligheid mag zij door ons, Nederlanders, niet worden ontvangen. Wanneer er sprake is van den afstand onzer bezittingen ter kuste van Guinea, dan is er sprake van vaarwel te zeggen aan een land, waar sedert 1594, de Nederlandsche vlag zich vertoond heeft, dan is er sprake van verloochening van een der oudste gedenkteeken van de geestkracht en de bedrijvigheid onzer vaders in de Atlantische gewesten.

Ik erken, voor sommigen valt zoodanige verloochening minder zwaar. Ik heb zelfs een, door ongewone kunde en werkzaamheid uitstekend Nederlandsch Staatsdienaar; van wien gezegd wordt, dat *hij* vooral voorstander is van eene vervreemding onzer bezittingen op Afrika's westkust, in ééne der vergaderzalen van de vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk, openlijk de meening hooren uitspreken, dat men met niet te veel nadruk moest gewagen van het „goed en bloed” onzer voorvaders, waarmede het gebied in Indie voor ons zou zijn gewonnen, omdat onze Oost grootendeels door vreemdelingen en tuchthuisboeven zou zijn veroverd en verdedigd ¹. Men vergeve het mij, die het voorregt heb van een groot deel van mijn leven, door te brengen te midden der Lands-Archieven, waarin zoo vele gedenkstukken worden bewaard, van de roemrijke daden in en buiten Europa, van de bedrijvigheid, de zielskracht en de zelfopoffering van ons klein volk, dat zich loswong van onder de voeten van den Spaanschen dwingeland,

1 Bijblad, Eerste Kamer, vel 63, bladz. 232, zitting van 18 Januarij 1870.

die het vertrapte, om op te rijzen tot den hoogen rang van eerste zeemogendheid en scheidsregter in de twisten der natien van Europa en Azie, men vergeve het mij, dat toen ik aldus hoorde spreken, door een geacht en achtingwaardig minister, te midden van Nederlandsche volksvertegenwoordigers, mij het bloed sneller door de aderen joeg en mij bij de eerste opwelling, het edel woord van een fransch schrijver te binnen schoot: *insulter sa patrie, c'est insulter sa mère.*

De geschiedenis leert ons, dat er in de reeks van lotgevallen der volken, perioden zijn, waarin niets te moeilijk, niets onbereikbaar schijnt, waarin geen inspanning te groot, geen opoffering te kostbaar is, waarin de leuze geldt, *souffrir pour parvenir*; maar er zijn ook perioden in het leven der volken, waarin gemak en weelde, behoud van rust, afwending van inspanning, vergaderen van geld het hoogste goed; bezuiniging van uitgaven, loslaten in plaats van vast houden, verloochenen in plaats van belijden der nationale tradities, bestuurd worden in plaats van besturen, de hoogste staatsmanswijsheid schijnt te zijn.

De dagen van grootheid en roem zijn voor Nederland vervlogen, deels door eigen schuld, deels zonder eigen toedoen; maar er sluimeren toch nog in de Nederlandsche natie vele krachten, die slechts wachten op impulsie. Eene andere meer nederige, maar steeds ernstige leuze, die ook eene leuze der vaderen was, mag en moet ook *nu* nog de onze zijn; zij is deze: *endurer pour durer.*

Om voort te duren, moet Nederland in deze moeilijke tijden er niet voor terug deinken om opofferingen van allerlei aard zich te getroosten, moet het de integriteit van den vaderlandschen bodem en van zijne volkplantingen en bezittingen naauwgezet handhaven en zijne tradities, met de liefde van het kind voor zijne ouders omknellen.

Tot die tradities behoort ook de geschiedenis van den oorsprong onzer bezittingen op Afrika's westkust; want zij maakt

een samenhangend deel uit van de geschiedenis dier lange reeks van verrigtingen der Nederlanders, waaruit de groote scheepvaart hier te lande is ontstaan en die geschiedenis is bij uitnemendheid de geschiedenis van het Nederlandsche volk. Niet door vreemdelingen, niet door tuchthuisboeven, maar door den Nederlandschen Janmaat, werd Nederland eene zeemogendheid van den eersten rang, verwierf Nederland luister en welvaart boven alle andere volken, door den Nederlandschen Janmaat werd onze vlag vertoond, zoowel aan de kille stranden van het barre Noorden, als op de oceanen onder de verzengde luchtstreek en lang voor de dagen van den grooten staatsman voerden onze jongens van Jan de Witt, het „qua patet orbis” in den wimpel.

Men pleegt in de geschiedboeken te lezen van de groote daden door vorsten of hooggeplaatste personen bedreven; bij de eerste groote scheepstogten der Nederlanders, ik heb er elders reeds op gewezen¹; komt de impulsie uit het volk, worden de groote daden verrigt door het volk. Zonder onderscheid van rangen of standen stond ieder, die de bekwaamste of de dapperste was, in de eerste rei. De koopman liet zich niet gedweê den handelstaf ontwringen; maar even krachtig als geheel het volk, waarvan hij een kind was, verkoos hij liever, veel op het spel te zetten, dan in doffe werkeloosheid het vergaan van handel en scheepvaart aan te staren. Stond Prins Maurits vooraan in de gelederen onzer eerste ondernemers naar Oost en West, het was minder als vorst, dan wel als „liefhebber van de seevaart ende mathematische conste” vond men er een dominus Plancius, het was omdat hij zich niet schaamde van zijn kansel af te dalen, om voor stuurlui en matrozen den leerstoel in aardrijks- en- zeevaartkunde te beklimmen. Een Duyvenvoorde, een Bloys van Treslong, een Boisot, waren kinderen van de zee, even goed als een Zwarten

¹ Opkomst van het Nederl. gezag in Oost-Indie, Deel I, bladz. 2 sq. en Deel II, bladz. 280.

Teun, een Kees Meleknep of een Jakob Schrobop. Een Olivier van Noordt, die een verloopend herbergier was, voerde bevel over een Huydecoper, een admiraal van Heemskerck of van Neck was de dappere krijgskameraad van een Wolfert de zoon van Harman, of van Pieter de zoon van Claes. Onder de koopmanskommiezen, trof men een Frederik de Houtman aan, die op de reê van Atsjin de trouw aan het gegeven woord van een Regulus navolgde, en onder de piloten een pikbroek, als Pieter Dirksz., wiens verdiensten op het gebied der sterrekunde nog in onze dagen door een Alexander von Humboldt werden gehuldigd.

Dezelfde oorzaken, die de vaart der Nederlanders op Amerika en Azie hebben doen ontstaan, gaven ook aanleiding tot de vaart en den handel op de Kust van Guinea. „De Nederlandsche „traffiquanten geconsidereert hebbende ende tot hare groote „schade gevoelende de molestie, die de Coninck van Spangien „hun van tijd tot tijd aendoende was, hebben de handelinghe „op de Custe van Africa, lanx Guinea tot Manicongo toe bij „der hand genomen” ¹.

De eerste scheepstogt naar Afrika sproot voort uit een toeval.

Reeds vóór het jaar 1590 waagden de Nederlanders het, om naar Brazilië te varen. Een ervaren zeeman van Enkhuizen, Barend Erickszoon genaamd, verviel op zoodanig eene reize naar Brasiel in 1590, door tegenwind en schade aan zijn vaartuig, op het eiland del Principe. Aldaar werd hij door eenige mannen van St. Thomé overvallen en gevangen weggevoerd. Gedurende zijne gevangenschap geraakte Ericksz. in verstandhouding tot twee fransche slaven, die hem wonderen vertelden van de Goudkust. Na allerlei avonturen kwam Barend Ericksz. eindelijk in 1593 weder behouden te Enkhuizen terug en vertelde aan eenige kooplieden van die stad, wat hij vernomen had. Zijne berigten vonden geloof en nu werd onder

1 Zie hierachter het vertoog van 1607, no. I.

beleid van Ericksz., te Enkhuizen een schip met 25 koppen bemand en met eenig geschut gewapend naar de Westkust van Afrika uitgereed. Na eene afwezigheid van negen maanden keerde dit schip terug en bragt in 1594 eene partij goud, eenige lasten grein en eenige ponden olifantstanden te Enkhuizen binnen. Volgens andere berigten zou reeds in 1592 een klein vaartuig uit Amsterdam onder bevel van zekeren Simon Taey de kust van Guinea hebben bezocht. Ook vindt men nog van een schipper uit Hoorn gewaagd, die in 1593 een dergelijken togt ondernam, maar daarbij verongelukte; terwijl nog weder een ander schipper uit Medemblik, omstreeks dezen zelfden tijd de kust van Angola bezocht ¹. Barend Ericksz. van Enkhuizen schijnt intusschen de man te zijn geweest, die aangemerkt moet worden, zoo niet als de eerste ondernemer van de vaart op Guinea, dan toch als de invloedrijkste persoon, die den grootsten aanstoot aan dien nieuwen tak van handel gegeven heeft en dien tot ontwikkeling heeft gebragt. Men vindt van hem opgeteekend, dat hij nog in de jaren 1612 en 1613 voortging met op Guinea's kusten te varen en den handel aldaar te drijven.

De Staten van Holland verleenden al zeer spoedig vrijdom van uitgaande regten aan hen, die van deze nieuwe vaart gebruik maakten, welk voorbeeld in 1594 in Zeeland op verzoek van eenige reeders en kooplieden te Middelburg gevolgd werd ².

In 1596 bezochten onze schippers ook de Rio de Gambia en werden zij aldaar, door een der inlandsche opperhoofden op zijne wijze plegtig ontvangen. De beschrijving van de gansche kust van Guinea, Manicongo, enz., welke in datzelfde jaar 1596 door Paludanus, achter het werk van Linschoten werd uitge-

¹ G. Brandt. Historie van Enkhuizen, fol. 261.

² Brandt, Historie van Enkhuizen, fol. 261. Velius, Cronijk van Hoorn, fol. 270. Pieter de Marees, Beschrijvinghe ende Histor. verhael van 't Gout-Koninkrijcke van Guinea enz., Amsterdam bij Corn. Claesz, 1602, fol. 41 en 105 en Resol. admiraliteit Middelburg, 22 Aug. 1594.

geven, vermeerderde de reeds verkregen kennis van deze kusten en spoorde tot nieuwe ondernemingen aan.

In Holland en Zeeland nam dan ook tusschen 1598 en 1600 de vaart op Guinea dagelijks toe. In Holland waren het Jonas Witsen, Hans Simons, Jacques de Velaer, Pieter de Hasselaer, Gerard Lubbertsz, Jan Jacobsz. Meleknep, die men ook bij de Oost-Indische ondernemingen aantreft; in Zeeland Balthazar de Moucheron met zijne gewone handelsvrienden Pierre Lemoyne, Cornelis Meuniex of zijne mededingers ten Haeff en André de la Faille, welke van de vaart en handel op Guinea een ijverig gebruik maakten ¹.

De Nederlandsche handelaars ondervonden echter in den aanvang veel moeilijkheden. De bewoners van de kust kenden de Nederlanders niet en wantrouwden hen om die reden. Dat inmiddels de Portugezen van het kasteel del Mina allerlei pogingen in het werk stelden, om de onzen te benadeelen, de negerbevolking tegen ons ophitsten en ons zoo mogelijk van de kust zochten te verjagen, behoeft naauwlijks te worden vermeld. Menig Nederlandsch koopman en zeevaarder boette zijne vermetelheid met zijn leven; desniettemin werd onzerzijds de handel op Guinea krachtig en „met mannelicke couragie” doorgezet.

Hetzelfde wat in dit tijdperk in andere handelstakken plaats vond, geschiedde ook weder bij den handel op Afrika. Men vereenigde zich namelijk in Compagnien, zoowel om des te beter tegen den algemeenen vijand bestand te zijn, als om door overeenstemming en zamenspanning nieuwe mededingers uit de vaart te houden.

Zoo vereenigden zich, in 1600, de Amsterdammers in ééne Compagnie en omstreeks den jare 1607, waren op diezelfde wijze in verschillende grootere Compagnien, niet alleen de

¹ Resol. admiraliteit Middelburg 16 Mei, 1 Julij 1598; 28 Julij, 14 Aug., 21 Aug., 4 Oct. 1599; 8 April 1600. Resol. Staten Gener. o. a. 8 Dec. 1598 en 15 Mei 1599, en 26 Julij 1601.

Amsterdamsche Guinée-vaarders, maar ook die van Dordrecht, Delft en Rotterdam vereenigd. Nog slechts de Zeeuwen en een enkel Rotterdamsch huis bleven op zichzelve en wekten door hunnen bijzonderen handel, den naijver der verbonden handelaars op.

Reeds in 1603 en 1606 werden ernstige pogingen aangewend, om eene algemeene West-Indische Compagnie, waaraan ook de Guineevaarders deel zouden hebben, tot stand te brengen. De uitvoerige „beramingen en concepten” daarover van dien tijd, welke nog in 's Rijks-Archieven bewaard worden, strekken daarvan tot bewijs. Intusschen werden vaart en handel op de Westkust van Afrika steeds levendiger. Den grooten omvang van dien handel leert men kennen uit een vertoog, dat handelaars en Bewindhebbers der Compagnien voor de vaart op de Kust van Guinea, omstreeks 1607 of 1608 aan de Staten-Generaal aanboden, naar aanleiding van de onderhandelingen, welke met Spanje en den Aartshertog over het sluiten van vrede of van een wapenstilstand, toen werden gevoerd ¹. Het blijkt uit dit vertoog dat de Nederlanders toen reeds hunnen handel op de Kust van Afrika uitstrekten tot Congo en Angola; dat zij, in den tijd van vijftien jaren, „over de tweehondert „gequalificeerde schepen, waerop sich erneert hadden over de „thienduysend zeevarende luyden”, in deze vaart gebruikten.

De artikelen van uitvoer uit Nederland waren hoofdzakelijk, manufacturen, als lijnwaad, nappen, Leidsche dekens, wollen lakenen, saijen, verwerkt koper, tin en ijzer. Elk schip werd in uitvoer gerekend beladen te zijn met 200,000 ellen lijnwaad, met 40,000 pond koperwerk en ongeveer 100,000 pond andere artikelen. Daarentegen bestond de invoer in Nederland van Afrika's westkust, vooral in huiden, gommen, olifantstanden en andere grondstoffen, in grooter hoeveelheid dan het binnenlandsch vertier behoefde, zoodat daarmede weder andere tak-

¹ Zie dit Vertoog, waarin de toestand van den handel op Guinea wordt beschreven, en dat dus eene geschiedkundige waarde bezit, hierachter onder No. I.

ken van handel werden gevoed. Bovendien werd er elk jaar over de tweeduizend ponden fijn goud hier te lande ingebracht, dat op de Munte van het land, volgens der Staten-Ordonnantie tot munt geslagen werd.

De invloed, welken zoodanige uitvoer op de nijverheid en nering en de zoo aanzienlijke invoer van goud op de geheele maatschappij moet hebben uitgeoefend, zal zonder twijfel zeer merkbaar zijn geweest en de bekendheid, welke men daarvan uit de oorspronkelijke stukken verkrijgt, geeft aan den eersten handel op Guinea veel grooter beteekenis, dan men daaraan tot hertoe heeft toegekend.

Ik heb elders den moeilijken strijd geschetst, welke er tusschen de gevolmagtigden der Staten-Generaal en van den Koning van Spanje, in de jaren 1607, 1608 en 1609, is gevoerd over het sluiten van een traktaat van vrede of wapenstilstand, vooral over het groote vraagstuk van den vrijen handel en de vrije vaart in de landen buiten Europa, een vraagstuk waarmede in die dagen, aller hoofd en gemoed hier te lande waren vervuld. Hier mag ik er mij toe bepalen, om te herinneren, hoe eindelijk na lange onderhandelingen op den 9den April 1609, het twaalfjarig Bestand tusschen de vrije Vereenigde gewesten van Nederland, den Koning van Spanje en de Aartshertogen Albertus en Isabella werd gesloten.

Om tot die uitkomst te geraken, hadden beide partijen een deel van hare oorspronkelijke eischen op het punt van de vaart buiten Europa moeten prijsgeven. De artikelen 4 en 5 van het traktaat van wapenstilstand, bepaalden, dat: „de HH. Staten „en hunne onderzaten geen commercie of traffiek zouden mogen „exerceren in de havenen en plaatsen, welke de *Koning van „Spanje hield* buiten de limiten van Europa, zonder expresse „toelating des Konings; doch zij zouden dat *wel* mogen doen „in de landen, *van alle andere prinsen, potentaten en volkeren*, „*buiten Europa*, die zulks zouden toelaten zonder dat de Koning „of zijne officieren, dat zouden mogen beletten, terwijl buiten

„de grenzen van Europa de stilstand van wapenen zou aan-
 „vangen één jaar na het teekenen van het traktaat.”

Het compromis bleek weldra evenmin duidelijk, als de zucht om het na te leven opregt; want weinig tijds daarna verried het uitblijven der officieele afkondiging namens den Koning van Spanje, van het gesloten Bestand, in de landen buiten Europa, den onwil van Spanje tot uitvoering der artikelen 4 en 5, een onwil, die zich weldra nog veel duidelijker vertoonde, toen de bevelhebbers der Spanjaarden en Portugezen, in de landen buiten Europa, zich juist op het uitblijven dier officiële mededeeling van het Bestand, door hunnen Souverein, beriepen, om de voortzetting der vijandelijkheden te regtvaardigen.

Zoo werden dan ook de Nederlandsche handelaars, na het sluiten van het Bestand meer dan ooit door de Spanjaarden en Portugezen, die nu de handen meer vrij hadden, op de kust van Guinea, zoo wel als in Oost-Indie, verontrust. Zich verlatende op de artikelen 4 en 5 van het traktaat der Trêves, gingen de Nederlanders voort met handel te drijven op Afrika's westkust en wel meer bepaald op dat gedeelte van de kust, dat onder het gebied stond van de vorsten van Sabou, Fetu en Kommendah, omdat die vorsten met de Nederlandsche kooplieden handelsovereenkomsten hadden aangegaan, hun gebied niet door den Koning van Spanje werd bezet gehouden en zij mitsdien geacht werden te behooren tot die vorsten, potentaten en volken, waarmede, krachtens de art. 4 en 5 van het Bestand, de Nederlanders handel mogten drijven. De Spaansch-Portugeesche bevelhebbers van het kasteel El-Mina, verstonden dit echter anders. Zij lieten de Nederlandsche handelsschepen met galleijen en groote menigte van Kano's vervolgen, en waar het gelukte aantasten. In 1609 werd op die wijze een sloepschip van Elias Trip door de Portugezen en Elmincesche negers overvallen, voor goeden prijs verklaard en de bemanning van het schip onthalsd. Negen of tien daden van vijandschap volgden, in kort tijdsbestek dit eerste feit.

Wanneer de Nederlandsche schepelingen in handen vielen der Portugezen of der onder hen staande negers, dan werden zij wreedaardig onthoofd of op de galleijen in de ketting geklonken. Zelfs de dooden en reeds begraven Hollandsche matrozen, bleven het voorwerp van wraakoefening, zij werden op last der Portugezen opgegraven en aan galgen opgeknoopt of gespijkerd. De ongelukkige vorst van Sabou moest met zijne onderzaten, de vriendschap, die hij aan de Nederlandsche natie betoond had, boeten met de tot tweemalen herhaalde verwoesting van zijne krom en landstreek. De schade, door deze handelwijze der Portugezen, in de jaren 1609 en 1610 aan de Nederlandsche Guinéevaarders toegebracht, was niet gering, te meer omdat zich de handel op Afrika's westkust sedert 1607 nog weder had uitgebreid. Niet minder dan 20 vaartuigen met 600 koppen bemand, werden jaarlijks in Nederland naar de Goudkust uitgereed, de waarde van den uitvoerhandel uit Nederland naar die streken, was jaarlijks reeds tot tien tonnen gouds gestegen. Die handel dreigde nu, indien hij niet beschermd werd, geheel te vervallen, te meer omdat de bevolking op de kust, ronduit verklaarde niet meer met de Hollanders te willen handel drijven, indien zij door hen niet tegen de Portugezen wierden beschermd en verdedigd.

De bewindhebbers der verschillende Compagniën handelende op Guinea, rigtten zich nu tot de Staten-Generaal, met vertoogen en remonstrantien, waarin zij met levendige verwen al het kwaad afschilderden, dat hun door de Spanjaarden en Portugezen werd aangedaan en waarin zij met nadruk wezen op het groot belang van dezen handel voor de Vereenigde Nederlanden ¹. De Staten-Generaal van dien tijd waren niet gewoon de ingezetenen van het land of de bondgenooten der Republiek aan hun lot over te laten. Eerst werd er door de Algemeene Staten eene poging aangewend om de verschillende Compagniën,

¹ Zie deze Remonstrantie onder N°. II, waarin men eene schets van den handel op Guinea te dien tijde, aantreft.

op Afrika handelende, tot ééne groote Compagnie, geschoeid op de leest der algemeene Oost-Indische Compagnie, onder oetrooti en bescherming van het Gemeene Land te vereenigen; doch dit plan stuitte aanvankelijk af op den tegenzin van twee Amsterdamsche Compagniën tegen zoodanige groote vereeniging en later werd het, naar het schijnt, verijddeld door den advokaat van Holland, Joan van Oldenbarnevelt, die, uit een staatkundig oogpunt, het niet raadzaam oordeelde, om reeds zóó korten tijd na het sluiten van het Bestand met Spanje, een groot handelsligchaam onder oetrooti der Staten-Generaal in het leven te roepen, dat uit den aard der zaak, meer nog dan de Oost-Indische Compagnie, een krijgvoerend, buitmakend en tegen Spanje vijandelijk karakter gehad zou hebben. ¹ Inmiddels lieten de Staten-Generaal, zoowel te Brussel bij de Aartshertogen, als te Madrid bij den Koning van Spanje krachtige vertoogen hooren over de schending, zoowel in Oost-Indië als ter Kuste van Afrika van het twaalfjarig Bestand door de Spaansche en Portugeesche bevelhebbers gepleegd, maar tegelijkertijd werden er met de Admiraliteiten middelen beraamd tot feitelijke bescherming van de ingezetenen van den staat op de Kust van Afrika.

De handelaars op Guinea vroegen, met steeds vermeerderenden aandrang, om hulp, voor zich en voor de negerbevolking waarmede zij handel dreven, zelfs kwamen met dat doel twee afgevaardigden van den Koning van Sabou, hier te lande. Na vele beraadslagingen werd eindelijk op den 25 Augustus 1611 door de Staten-Generaal het besluit genomen, dat: „nademaal „aen den handel op Guinea het lant ten hoochsten is gelegen „tot costen van den lande opte Custen van Guinea in eene „plaetse Moré genaampt, wesende onder het gebiet vanden „Coninek van Sabo, nyet staende onder den Coninek van

¹ Cf. Resol. Staten-Generaal 9 Julij, 4 Augustus, 27 en 28 Augustus, 2 Oct. 1610.

„Spagnien, vyff mylen van het Casteel de Mina gelegen, met
 „den allereersten een fortgen sal worden opgebouwt ende dat
 „men tot bewaring van 't selve, mitsgaders tot bescherminge
 „van de trafficquanten deser landen, ende van deghenen, metten
 „welcke syluyden aldaer sullen handelen, daerop sal onder-
 „houden vyftich mannen, ende daerbenevens oock tot costen
 „van den landen toerusten ende opte voors. custen onderhouden
 „een schip van oorloge, groot hondert lasten ofte daeromtrent,
 „bemant met tachtich mannen ende noch drye fregatten elek
 „bemant met twintich mannen.”

Nu werd met de uitrusting aangevangen; doch weldra ontstond er eene nieuwe moeilijkheid. Het berigt kwam namelijk, dat de Portugezen, om een einde aan den handel der Nederlanders op de Kust te maken, Mourée veroverd, het gebied van Sabou bezet en aldaar een fort gebouwd hadden. Het werd nu moeilijker om aan het besluit van 25 Augustus uitvoering te geven, zonder de artikelen 4 en 5 van het Bestand met Spanje te schenden. Toch hechtten de Staten-Generaal zooveel waarde aan het behoud van den handel der Nederlanders op de Kust, dat zij op eene oplossing van het gerezen bezwaar bedacht waren. Zij verstrekten den last, dat indien de Koning van Sabou de hulp en de bescherming der Nederlanders tegen de Portugezen inriep, het alsdan geoorloofd zou zijn de Portugezen feitelijk aan te tasten, uit Mourée te verdrijven en aldaar een Nederlandsch fort te stichten.

Met zoodanigen last en van eene instructie in dien geest gesteld, voorzien, stak nu in de laatste dagen van 1611 Jakob Adriaensz. Clantius of Calantius, als generaal bevelhebber over de eerste expeditie van Staatswege uitgezonden, naar de Kust van Guinea in zee, met een vlag in top, door de Admiraliteit van Amsterdam daartoe verstrekt, waarin de beteekenisvolle woorden te lezen stonden: *Defensionis ergo*.

De bijzonderheden omtrent de wijze waarop, deze eerste onderneming op de Kust van Guinea is ten uitvoer gelegd, zijn

voor ons niet bewaard gebleven; het blijkt echter uit de notulen ¹ en uit eene rekening van de Admiraliteit van Amsterdam, dat de uitrusting ingerigt werd voor eene blijvende bezetting op de Kust. Behalve een Generaal, bevonden zich een Raad, een Secretaris en een Fiskaal aan boord der schepen, om het bestuur en de regtspraak op de Kust van Guinea waar te nemen.

De onderneming slaagde geheel naar wensch, in den loop van het jaar 1612 werd in het rijk van Sabou, in de landstreek Mourée, de eerste en oudste bezitting van den Staat der Vereenigde Nederlanden op de kust van Guinea gesticht en een fort gebouwd, dat den naam verkreeg van *fort Nassau*.

Het fort Nassau bleef onder het onmiddellijk bestuur van de Staten-Generaal, tot aan het jaar 1624, toen deze sterkte onder de souvereiniteit van de Ho. Mogenden, werd overgedragen aan de inmiddels opgerigte West-Indische Compagnie, waarin ook de verschillende Compagnien op Afrika handelende, waren opgenomen.

Sedert de Nederlandsche handelaars een vast punt op de Kust van Guinea bezaten, waar zij bescherming tegen de Portugezen konden vinden; maar vooral ook toen door zamenvoeging van kapitalen de geld- en handelskracht der Nederlanders was vermeerderd, verkreeg de Nederlandsche handel op de Kust eene vroeger ongekende uitbreiding.

Van 1623 tot 1636 werden hier te lande 40,461 marken goud, ter waarde van 11,733,899 gulden aangebragt, en alleen van de eigenlijke Kust van Guinea, werden niet minder dan

¹ Cf. o. a. Resol. Staten-Generaal 25 Aug., 22 Oct. en 10 Dec. 1611. Notulen admiraliteit Amsterdam, 16 Nov. 1611, 9, 10, 12 Dec. 1611. De rekening van onkosten dezer expeditie op 30 Januarij 1613 ingeleverd, berust ook nog in het Rijks-Archief.

De instructie voor Jacob Adr. Clantius, gaat hierachter onder N°. III. Jacob Adr. Clantius was de eerste Nederl. generaal ter kuste. Zijn opvolger in 1614 was kapitein A. J. Roest. De eerste Raad en Commies ter kuste, in 1611 aangesteld, heette Guill. van de Perre, de eerste Fiskaal, Willem Ploos en de eerste secretaris van het bestuur, Hendr. Joosten. Cf. Not. admiralit. Amsterdam, 16, 23 Nov. en 1 Dec. 1611.

1,137,430 ponden olifantstanden, tot eene verkoopswaarde van 1,178,688,00 gulden ingevoerd. ¹

Zoolang de strijd met Portugal gevoerd werd, duurden de wittebroedsdagen, tussehen den Koning en de bevolking van Sabou aan de eene zijde en de Nederlandsche bezetting van het fort Nassau aan de andere, ongestoord voort. Maar toen die strijd na 1642 was volstreken en de Nederl. West-Ind. Comp. even als alle geoctroijeerde lichamen van dien tijd, zoowel in Nederland als in andere rijken, door den boozen geest van het monopoliestelsel meer en meer werd bezield, van welk stelsel de zoo uitstekende landvoogd van het „verzuimd” Brazilië, Maurits van Nassau, reeds in 1638 getuigde ² „dat „men met den gesloten handel aan de bevolkingen benemen „wilde ’t geene uit het regt der volkeren allen gemeen ende „vrij behoort te zijn, dat is: die vrije commercie,” toen ontstonden er tussehen de Nederlanders en de negerbevolking rondom het fort Nassau, groote „turbatien,” die aangestookt werden door Zweden, Denen; maar vooral door de Engelschen, die op hunne beurt, voor zich den monopoliehandel op de kust wenschten te verkrijgen. De Staat der Vereenigde Nederlanden en de West-Indische Comp. offerden meer dan een half millioen op, om zich in de verkregen regten en bezittingen te handhaven. Eindelijk kwam, onder de bemiddeling van den bekwamen Generaal ter kust J. van Valckenburgh, op den 21sten Maart 1657 eene overeenkomst tot stand, waarbij de Koning en de Caboceros van Sabou, aan den Staat der Vereenigde Nederlanden en de West-Ind. Comp. voor eeuwig overgaven en opdroegen, „het geheele strandlandschap van Sabou, soo dat „streckende is van ’t fort Nassau ten Oosten, tot aan het Fan- „tijnsch gebied, gelijk van ’t selve fort ten Westen tot aan

¹ Zie de Laet. Hist der W.-I. Comp. bladz. 28, van het Kort verhael, enz. achteraan het werk.

² Maurice, conte te Nassau aan Ho. Mo. HH. de Staten-Generaal, dd. Anthon Vaz de Pernambuco, 16 Januarij 1638, in Lias West-Indie.

„den bergh Congh (oostelijk in de nabijheid van het tegenwoordige Cape-Coast Castle) en van den voorn. Congh noch westelijker tot aan de jurisdictie van Futu.” ¹

Na velerlei lotwisselingen van den Nederlandschen Staat, is het fort *Nassau*, de oudste Nederlandsche bezitting ter kuste van Guinea, door de Nederlandsche regering bij traktaat van 5 Maart 1867, onmeedoogend aan Groot-Brittannie afgestaan.

Naar tijdsorde de tweede, in belangrijkheid de eerste in den rang der bezittingen van de Nederlanders ter kuste van Guinea, is het fort *St. George del Mina*, dat sedert het einde der 15de eeuw tot 1637, de hoofdzetel van het Portugeesch gezag op de westkust van Afrika geweest is.

Reeds vier jaren na hare oprigting deed de Nederlandsche West-Indische compagnie eene krachtige poging om zich van het fort *St. George del Mina* meester te maken.

De vice-admiraal Andries Veron, na onder het bevel van den admiraal Boudewijn Hendricksz. met eene groote vloot een kruistogt op de kusten van Amerika te hebben volvoerd, verscheen op den 26sten Augustus 1625 met twaalf schepen voor de kust van Siera Leone, alwaar hij den admiraal Jan Dirksz. Lam met drie andere schepen der West-Indische Compagnie aantrof. Na zich voor Siera Leone te hebben versocht, werd door de bevelhebbers gezamenlijk een aanslag tegen *El-Mina* beraamd. De geheele vloot stevende naar de kust van Guinea en verzamelde zich voor Kommany. In overleg met den Nederlandschen Generaal ter kuste in het fort *Nassau*, Arend Jacobsz, die zich met nog twee schepen bij de vloot voegde, werden nu te Ampenie of *Terra Pequimina*, op den 25sten October 1625, 1200 man, zoo soldaten als matrozen met 150 negers uit *Mourée* aan land gebragt.

Deze afdeeling zou het kastaal *El-Mina* te land aantasten,

¹ Zie deze overeenkomst hierachter onder No. IV. Men vergelijke ook de deductie van J. van Valkenburgh, hierachter onder n°. VIII.

intusschen moesten vier schepen en drie jagten voor het Portugeesch kasteel zich scharen, om het van de zeezijde te beschieten. De landingstroepen tot dicht bij het kasteel der Portugezen genaderd, zonder tegenstand te ontmoeten, hielden vermoeid en door de hitte afgemat rust; doch hun vijand te gering achtende, verwaarloosden zij daarbij de noodige voorzorgen. De gelederen werden verbroken, een deel der manschappen legde zich op den grond te slapen, een ander deel liep water te zoeken om den pijnlijken dorst te stillen, terwijl intusschen ook de bevelhebbers zich tot op eenigen afstand verwijderden, om de hoogten te beklimmen en de stellingen des vijands van daar te verkennen. De negers van El-Mina, door de Portugezen op den uitkijk en in hinderlagen geplaatst, maakten van de zorgeloosheid der Nederlanders gebruik en sprongen hun onverhoeds op het lijf, rigtten bijna zonder tegenweer te ontmoeten eene bloedige slagting onder hen aan, zoodat meest alle de Nederlandsche bevelhebbers en 441 soldaten en matrozen sneuvelden of in zee verdronken. Met veel moeite werd het uit elkander geslagen overschot dezer landingsdivisie op de schepen geborgen. ¹

Na den ongelukkigen afloop dezer onderneming, werd er door de Nederlanders geen aanslag meer tegen het kasteel van El Mina ondernomen, vóór het jaar 1637. Toen zond Graaf Maurits van Nassau, uit Brazilië negen schepen, met 800 soldaten en 400 matrozen, onder bevel van den kolonel Koin naar de Kust van Guinea, met last om het kasteel El Mina aan de Portugezen te ontweldigen. Nadat de landing dezer troepen op den 24sten Augustus 1637, had plaats gehad, werden ook nu weder de Nederlanders hevig door de negers, in dienst der Portugezen, aangetast. De eerste aanloop des vijands, 7000 man sterk, was zoo fel, dat de geheele voortogt der Nederlanders, bestaande uit 50 soldaten en één luitenant, tot den

¹ De Laet, Hist. der W. I. C., 2de boek, bladz. 66 sq.

laatststen man sneuvelde. Daar echter de Portugezen eene premie gesteld hadden op elken kop van een Nederlander, die hun door de negers zou worden aangebragt, vielen de negers als wilde dieren op de lijken hunner vijanden, om hun de hoofden af te kappen, en nu kwamen de middentogt en de achterhoede der Nederlanders op het slagveld aan en bevochten dezen eene volkomen overwinning. De kolonel Koin liet vervolgens 15 à 20 „volées” uit zijn geschut tegen het kasteel spelen en het daarna opeischen. De Portugeesche Gouverneur gaf den volgende dag, het kasteel St. George del Mina met de onderhoorigheden, alleen op voorwaarde van lijfsгенade aan de Nederlanders over.

De nabijgelegen loge of reduit te Cabo Cors, in het gebied van Futu, viel te gelijkertijd in 1637, aan de Nederlanders in handen.

De derde bezitting, welke Nederland zich ter Kuste van Guinea verwerfde, was Axim, thans de hoofdplaats van de afdeling Axim, doch in vorige tijden de hoofdplaats van een suzeriniteit oefenende over, de geheele kust van Apollonia, van de rivier Assinie in het Oosten tot aan het landschap Hantha in het Westen.

Ook de verovering van Axim leeren wij nader uit de oude Lands-Archieven kennen. In 1641 was de magt en het aanzien der Portugezen en Spanjaarden op de Kust van Guinea reeds zoo verre gedaald, dat de bevolking van Axim, bij herhaling aan den Nederlandschen Generaal, die nu niet meer in Nassau; maar in het kasteel El Mina zetelde, door zendelingen deed verzoeken, dat de Nederlanders zich van Axim zouden meester maken, dat de bevolking zich het lot der Portugezen niet zou aantrekken; want dat zij van dezen toch geen genot of bescherming meer had.

De Nederlandsche Generaal Jacob Ruychaver besloot eindelijk in Junij 1641, die onderneming aan te vangen. Op den 19den Junij stak hij met de schepen Walcheren, Swaan, Nassau en

drie jagten, met driehonderd vijftig soldaten en 60 Negers aan boord, in zee. Stroomen en zeewinden beletten echter, dat het kleine smaldeel zijne bestemming bereikte en Jacob Ruychaver besloot „voorn. tocht tot naerder gelegentheyt nyt te stellen.”¹ Doch juist in ditzelfde jaar 1641, viel in Portugal de onverwachte omwenteling voor, waardoor dit rijk zich weder onafhankelijk van Spanje maakte. Reeds op den 22sten Junij 1641 sloten de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, met het herstelde Koningrijk van Portugal een voorloopig traktaat van wapenstilstand voor 10 jaren. Deze wapenstilstand werd dadelijk van kracht verklaard in Europa, maar in Afrika en Brazilië zou het traktaat eerst na de ratificatie en na de afkondiging van die ratificatie aldaar in werking treden. Nu begreep de Generaal Ruychaver, dat „met de eerste gelegentheyt de voor-„gem. tocht naar Axim moest worden hervat.”² Op den 9den Februarij van het volgende jaar 1642 werd werkelijk die tocht volvoerd, en Axim op de Portugezen veroverd. De bijzonderheden van dit wapenfeit worden in de nog overgebleven gelijktijdige brieven niet aangetroffen, doch dat het er warm moet zijn toegegaan, blijkt uit eene korte daarop gevolgde aanvraag van Ruychaver, om buskruid, op grond dat zijn voorraad daarvan, voor het grootste gedeelte bij de inneming van Axim was vershoten.

Het gevolg van de verovering van Axim was, dat de bevolkingen dier landschappen, welke tot dien tijd „hommage” aan de Portugezen hadden gebragt, goedwillig nu ook dezelfde hommage aan de Nederlandsche West-Indische Compagnie kwamen brengen. In het bijzonder worden daaronder genoemd, Jumorée, Abrepiquem, Cobre of Ancober, Quitzy, Encasser en Hoog Antha of Hantha; terwijl ongeveer 23 mijlen opwaarts van de rivier Ancober het fortje Ruychaver in het goudrijke landschap

¹ J. Ruychaver aan Graaf Maurits, Gouverneur van Brazilië, dd. El-Mina 6 Sept. 1641.

² J. Ruychaver aan Maurits van Nassau, dd. Elmina, 6 Sept. 1641.

Iquirá gesticht werd. Op den 26sten en 30sten September 1652 hebben, naar het schijnt de bevolkingen dier landschappen, nog nader en meer uitdrukkelijk hulde en trouw aan de Nederlandsch West-Indische Compagnie gezworen. De Caboceros van Axim zelve begaven zich reeds 8 dagen na de verovering dier plaats, op den 17den Februarij 1642 onder het Nederlandsch gebied. ¹

Nadat er eenige jaren daarna, moeilijkheden tusschen Encasser en Boutry waren ontstaan, die door bemiddeling van den Nederlandschen Generaal te El Mina werden bevredigd, stelden zich ook de Opperhoofden van Hantha, Boutry en naar het schijnt ook van Sakkondée, bij acte van opdragt, dd. 27 Augustus 1656, als „goede en getrouwe vassallen” onder het gebied van de Staten-Generaal en de West-Indische Compagnie, onder voorwaarde, dat er te Boutry eene Nederlandsche versterking zou worden aangelegd. ²

Deze vruchtbare en aan voortbrengselen betrekkelijk rijke kust van Apollonia, waarvan Axim in vroeger tijd, sedert „ongedenkelijke” jaren, de suzercine hoofdplaats was, maar die later van de hoofdplaats afgescheiden, in handen der Engelschen geraakte, is eindelijk bij het traktaat van 5 Maart 1867 weder met de Nederlandsche bezittingen hereenigd.

Nog grooter uitbreiding verkregen in datzelfde jaar 1642 onze bezittingen op Afrika's Westkust. Ook het Zuiderdeel dier Kust, de Kust van Angola, met de volkrijke hoofdstad St. Paul de Loanda, en het suikerrijke eiland St. Thomè, werden door den Admiraal Jol, binnen den tijd van drie maanden op de Portugezen veroverd. Dit Zuiderdeel van de Kust bleef echter onder een afzonderlijk Nederlandsch bestuur, van de eigenlijke Kust van Guinea afgescheiden.

De oorsprong en grondslag van Neerlands gezag en bezit-

¹ Zie hierachter het Accoort met Axim, dd. 17 Febr. 1642 en de deductie van Ruychaver, hierachter onder No. VI en VIII.

² Zie hierachter No. VII.

tingen ter Kuste van Guinea, waren alzoo: het fort Nassau, de strandlanden van Sabou, St. George d'Elmina met het daartoe behoorend gebied en eindelijk Axim met de kust van Apollonia, ten noordoosten en Boutry en Hantha ten zuidwesten.

Ik heb mij niet voorgenomen het verhaal van de lotgevallen dezer bezittingen tot dezen tijd toe voort te zetten. Ik wensch mij te bepalen tot de mededeeling van den, deels minder, deels geheel niet, bekenden oorsprong onzer bezittingen ter Kuste van Guinea. De loop der gebeurtenissen in later tijd, is meer algemeen bekend, en meerdere schrijvers kunnen daarover geraadpleegd worden. ¹

Zoo is, onder meer, ook bekend hoe de Engelschen in 1664, terwijl zij nog met de Nederlanders in vrede waren, zich van onderscheidene Nederlandsche forten en nederzettingen ter Kuste meester maakten, onder voorwendsel, dat de Engelsch-Afrikaansche Maatschappij een uitsluitend regt op de geheele Westkust van Afrika kon doen gelden. Evenzeer is het bekend, hoe daarop op aandrang van den Raadpensionaris de Witt, de Luitenant-Admiraal de Ruiter, de meesten dier ontweldigde plaatsen weder aan de magt der Britten onrukte. Omstreeks het midden der 18de eeuw bezat de West-Indische Compagnie, onder suzereiniteit van de Staten-Generaal, behalve Axim, Elmina en Nassau nog de forten Boutry of Batenstein, Sakkondé of Oranje, Takorary, Chama of St. Sebastiaan, Vredenburg in het land van Kommanij, St. Jago of Koenraadsburg, alleen door de rivier Benjan van El Mina gescheiden, Cormantijn of Fort Amsterdam in het

1 In de eerste plaats zie men de deductie van J. v. Valckenburgh, hierachter onder No. VIII; voorts o. a. Naauwkeurige beschrijving van de Guineesche Kust, door Willem Bosman, 1737; vooral is lezenswaardig: J. S. G. Gramberg, Schetsen van Afrika's Westkust, Amsterdam 1861, en een artikel van dienzelfden schrijver in de Gids, getiteld «de Goudkust,» 1868, voorts C. A. Jeekel, Luit. ter Zee 1ste kl., Onze bezittingen op de Kust, enz., Amsterdam, 1869, en ook Histoire Générale des voyages, Deel V, bij P. de Hondt, La Haye 1748, en eindelijk van Kampen. Geschiedenis der Nederlanders buiten Europa, Amsterdam, 1831. Verder zijn er nog een aantal werken van vroegeren en lateren tijd, die bij meer opzettelijke studie van het onderwerp kunnen geraadpleegd worden.

Fantijsche, het fort Lijdzaamheid in het Akron'sche gebied, en het fort Akkra of Crevecoeur in het land van Aquamboe.

Met de bevolkingen rondom en achter die vaste punten gelegen, stond de Compagnie bovendien in contract, van welke overeenkomsten velen nog in het Rijks-Archief, anderen waarschijnlijk in het kasteel El Mina bewaard worden.

Op het einde der 18de eeuw berustte het regt der Nederlanders ten opzichte hunner bezittingen ter Kuste van Guinea, uit een internationaal oogpunt, op de artikelen 7 en 8 van het vredestraktaat op den 20sten Mei 1784 te Parijs gesloten; tot aan het jaar 1867 berustte het op art. 1 der Londense conventie van 1814, waarbij het beginsel van het *status quo* op 1 Januarij 1803 was aangenomen. Uit deze conventie sproten naderhand moeilijkheden voort; onder anderen rees er bezwaar uit de bewering van Britsche zijde, dat na 1784 niet alle bezittingen of forten behoorlijk waren overgedragen, niettegenstaande de processen-verbaal dier overgaven in het Rijks-Archief bewaard worden. Eindelijk, en dit ligt nog versch in het geheugen, is het traktaat van 5 Maart 1867 tot stand gekomen.

Thans schijnt er sprake van te zijn en schijnen er zelfs onderhandelingen over gevoerd, om ook dit laatste traktaat weder te niet te doen en alle de Nederlandsche bezittingen op de Kust van Guinea aan Engeland af te staan. Het groote argument, dat men ten voordeele van zoodanigen afstand hoort aanvoeren, is, dat die bezittingen ons geen onmiddelijk voordeel opleveren, dat zij integendeel geld kosten, dat wij geen voldoende middelen hebben om die bezittingen behoorlijk te exploiteren, eindelijk, dat zij ongezond zijn.

Die argumenten zijn, men zal het moeten erkennen, van nog al stoffelijken aard, in het gemeene leven, zou men zeggen, dat de dubbeltjes daarin de hoofdrol spelen. Die argumenten doen denken aan eene maatschappij, die nog wel niet geheel in staat van faillissement verkeert, maar die toch uit kennelijk onvermogen wil overgaan tot eene liquidatie, waarbij zij niet

verzuimd met groote letters aan het hoofd van hare verkoopbiljetten te constateren, dat het eene „*vrijwillige opruiming*” is. Indien men op dien weg consequent wil voortredeneren, dan bezit Nederland nog veel meer, dat op die gronden kan worden verkocht of verkwanseld. Onder meer artikelen van weelde, verheugt zich Nederland in een niet onaanzienlijk aantal gepensioeneerde ministers, die ook geld kosten en ook geen onmiddelijk voordeel aan den Staat meer opleveren; ik geloof echter, dat het nog nooit bij iemand is opgekomen om die hooge staatsdienaren tegen meer productieve artikelen te verruilen, te verpanden, te verkoopen of op eenige andere wijze te vervreemden. — Maar alle scherts ter zijde gelaten. Het is waar, onze bezittingen ter Kuste kosten geld; maar hoeveel? In 1869 kostten deze Bezittingen aan Nederland *f*159,000; in 1870 na het ontstaan der verwikkelingen eischten zij eene subsidie van *f*250,000; voor 1871 wordt daarvoor geraamd *f*225,000. Hiervan moet nog worden afgetrokken, wat hier te lande aan invoerregten wordt ontvangen. Die invoer had in 1863 bijv. eene waarde van *f*825,235; in 1864, overal een slecht handelsjaar, bedroeg zij *f*554,059. De uitvoer daarentegen uit Nederland, naar de kust, had in 1863 eene waarde van *f*622,000, in 1864 $\pm$ *f*400,000. Zijn deze onkosten nu zoo groot, dat de uitgave daarvan Nederland ten ondergang zal brengen of waarvan de bezuiniging Nederland zal redden? De subsidie kan en moet onder een verstandig, beleidvol en zorgzaam beheer verminderen, wanneer de handel ter Kuste zich uitbreidt en de inkomende regten ginds en hier vermeerderen.¹

Er is dan toch een tijd geweest, dat er binnen een tijdsbestek van dertien jaren, voor eene waarde van ruim *twalf millioen achtmaal honderd duizend guldens* hier te lande, van de Kust van Guinea alleen, is ingevoerd. Waar is dat alles gebleven? Die uitvoer van de Kust, die invoer hierheen moge ver-

¹ Men zie o. a. over het belang en de veelbelovende toekomst des handels op de kust, een ingezonden stuk in de Nieuwe Rotterd., Courant van 14 Januarij, 1871.

minderd zijn, geheel verdwenen is die productiviteit niet. Zouden slecht beheer, misbruiken, zorgeloosheid, onkunde, gemis aan belangstelling, gedurende eene lange reeks van jaren, niet voor een groot deel de oorzaken van dien achteruitgang zijn?

Reeds onder de West-Indische Comp. een handelsligchaam, dat nog veel slechter beheerd werd, dan de Oost-Indische Compagnie ooit is bestuurd geweest, waarvan Maurits de Braziliaan reeds in 1638, even als of hij van onze hedendaagsche koloniale politiek sprak, getuigde „dat hij van de contrarierende ordres en missiven en de soo lange, trainerende en „bitterlyek gedreven disputen over het stuck van den handel, „meer en meer apprehendeerde, dat de geneesheeren soolange „over de cure van den kranke zouden twisten, tot dat de „patient inmiddels zou zijn gepereeliteerd”, onder dat handelsligchaam, dat Nieuw-Nederland zich liet ontnemen en Brazilië verzuimde, is ook de Kust van Guinea vermorst. Ja, vermorst, het is het ware woord, want door morshandel is op de Kust van Guinea, de handel verloopen. Sedert 1764 veroorloofde de West-Ind. Comp. aan hare ambtenaren ter kuste van Guinea, om voor eigen rekening handel te drijven en van dat oogenblik af, hadden de Compagnie's ambtenaren slechts oog en voor hunne persoonlijke belangen en na 1791, toen de bezittingen der Comp. aan den Staat vervielen, bleef die oude slender nog jaren achtereen bestaan. Na 1814 deed Daendels, voorstellen tot verbetering van den toestand op de Kust; maar de man kende de kaart van het land niet, hij was met geheel andere bedoelingen naar de Kust gezonden, dan om hervormingen aldaar in te voeren. Zoo werd het mogelijk, dat de Engelschen, overal, achter onze fort en om, de bevolking van ons vervreemdden, die tegen ons ophitsten en zich zelven overal indrongen; terwijl zij onder het kanon onzer fort en, sterkten bouwden op grondgebied, dat aan ons toebehoorde. Men vergete het niet, sedert 200 jaren is het de standvastige politiek van

Engeland geweest, om het gebied op de Kust, voor zich alleen te verkrijgen en ons, Nederlanders, daar af te dringen. Verwondering kan het dus niet baren, dat nu eene Nederlandsche regering zich tot afstand dier bezittingen aan Engeland geneigd betoont, er eene aandoenlijke overeenstemming tusschen het Britsche en Nederlandsche bestuur ontstaat.

De ongezondheid van de Kust is ook een der beweegredenen, welke met hardroerende bezorgdheid voor de Nederlandsche ambtenaren, die men inmiddels met te geringe bezoldiging daarheen zendt, wordt aangevoerd. Men vergeet echter, wanneer men dat argument opnoemt, dat Batavia, gedurende bijna twee eeuwen, ook een groot kerkhof der Hollanders is geweest, zonder dat Java daarom is verlaten. Men doe op de Kust, wat men op Java gedaan heeft, men verplaatse den hoofdzetel. El-Mina is door de uitdampingen van de rivier Benjan een verpest oord; maar Axim is eene gezonde plaats, die bovendien de aloude hoofdplaats is van de meer vruchtbare en aan voortbrengselen meer rijke kust van Apollonia.

Indien, tot deze vraag wordt men van zelve gedwongen, de Nederlandsche bezittingen ter Kuste van Guinea, zóó improductief, zóó kostbaar en zóó ongezond zijn, wat bezielt dan toch de Engelschen, dat zij die bezittingen sedert zóó lang, zóó vurig hebben begeerd?

De kwestie van den afstand onzer bezittingen ter Kuste van Guinea wordt echter, naar mijn bescheiden oordeel, een veel meer ernstig en wijder strekkend vraagstuk, wanneer men dien afstand niet alleen uit een oogpunt van bezuiniging en hygieen beschouwt.

In geen geval mag dit vraagstuk gebragt worden op de kampplaats onzer partijtwisten.

Ik, althans, verlang, om wat ik er over ter neder schreef, niet geteld te worden onder hen, die uit dit vraagstuk gaarne een wapen zien gesmeed, ter bestrijding van een liberaal bestuur.

Dit vraagstuk ligt niet besloten binnen de enge grenzen van het Binnenhof.

Men moet den afstand onzer bezittingen op Afrika's Westkust beschouwen als een vraagstuk van wijder strekking, het raakt het beginsel van de integriteit van Nederland en zijne kolonien. Een volk, dat het beginsel zijner integriteit, zonder nooddwang, vrijwillig, alleen om wat te bezuinigen of om problematieke voordeelen elders te verkrijgen, prijs geeft, belijdt onvermogen in het openbaar, verzwakt zijn nationaal bewustzijn, vernedert zich zelf en begint zijne abdicatie. Den afstand onzer bezittingen ter kuste moet men evenmin beschouwen als een op zich zelf staand feit. Het volk dat zijne kolonien vervreemdt of verruilt, tegen wat ook, stelt een praecedent en het ontsluit de deur om op dien weg voort te gaan. Laat men de Kust van Guinea los, onze West-Indische volkplantingen Suriname en Curaçao, misschien ook Borneo in Oost-Indie, zullen weldra dienzelfden weg volgen. Dan zal Nederland vrijwillig of gedwongen, zijn uitverkoop moeten voortzetten. Welk antwoord zal Nederland, na zulk een praecedent kunnen geven, indien eventueel een overmachtig nabuur, bij wien de begeerte naar overzeesche gewesten of maritieme stations zich bij herhaling reeds heeft vertoond, ons de vraag voorlegt, om ook wat uit die rijke liquidatie onzer kolonien te koopen, in te ruilen voor geld of ook misschien voor bedreigingen? Welk antwoord zal Nederland kunnen geven, indien het eenmaal het beginsel zijner integriteit heeft losgelaten en reeds eenmaal zijn onvermogen openlijk heeft beleden? Zullen wij eerbied voor onze integriteit en onze tradities kunnen vorderen van anderen, indien wij zelve blijken geven, voor die integriteit en die tradities geen eerbied meer te koesteren? En die tradities, men schatte ze niet te gering, ook al zijn zij voor de hand niet tastbaar, zij zijn ook nu nog een der elementen van onze levenskracht. Zij wekken ook nu, zelfs in dezen tijd, nog zekere huivering om aan ons volksbestaan te raken, ook zelfs bij hen, wien de wil

daartoe welligt niet ontbreekt en door wien schier niets, dan magt en succes, wordt geëerbiedigd.

Zoo als wij den bodem waarop wij wonen, aan het water hebben ontwoekerd, aan den Spaanschen dwingeland hebben ontwrongen, hebben wij, door eigen kracht, aanhoudende inspanning en uitnemende bedrijvigheid onze kolonien en bezittingen veroverd en verdedigd. Wil de Nederlandsche natie hare integriteit bewaren, dan moet zij ook grooter opofferingen, dan een subsidie voor de Kust van Guinea weten te dragen; dan moet zij weten te doorstaan, indien zij wil blijven bestaan, dan moet zij de leuze behouden: „*endurer pour durer!*”

- I. Vertoog van Bewindhebbers en handelaars op de Westkust van Afrika handel drijvende, aan de Staten-Generaal, waarin de toestand van dien handel, wordt beschreven. (omstreeks 1607.)
-

Redenen en considerationen, die de Bewindhebberen ende trafficquanten op de Custe van Guinea ende Africa de Heeren Staten-Generael remonstreren, om in consideratie genomen te worden, in dese aenstaende vredehandelinge tot de verseeckeringe van de Trafficque in dese Vereenichde Nederlanden ende 't profiët van de Gemeenebeste.

Alhoewel de voors. bewindhebberen ende trafficquanten niet en twyffelen ofte hare Ed. Mo. hebben volcomen kennisse van de groote nutticheden ende prouffieten, die de goede ingesetenen van dese landen, uyt dese trafficque hebben genoten, soo hebben nochtans dezelve niet connen naerlaten, hare Ed. Mo. memorie bij desen te ververschen, verseeckert sijnde van de vaderlicke sorge ende affectie, die hare E. Mo. tot propagatie van de negotien en welvaren tot den lande dragen ende oversulex in't corte te verthoonen, de voors. nutticheden van desen handel by dese navolgende poincten.

Eerstelyck, dat de voors. trafficquanten geconsidereert hebbende ende tot hare groote schade gevoelende de molestie, die den Coninek van Spangien de onderdaenen van Uwer E. Mo. van tydt tot tydt aendoende was, zoo in't arresteeren ende confisqueren van hunne schepen ende goederen binnen syne rycken, waerdoor de handel in dese landen van dage tot dage was afnemende, tot groot interest van des gemeenen lantswelvaeren en vele hare manufacturen allomme daerover quamen stille te staen, tot werckelycke schade van de goede ingesetenen deser landen, hebben de voors. trafficquanten *de handelinge op*

de Custe van Africa lancx Guinea tot Maniconguo toe, by der handt genomen. Ende alcer de voors. Trafficquanten hebben connen comen tot vreedsame handelingē met de negros ende barbaren van die quartieren te exerceren, zyn dezelve trafficquanten door onbekentheit van de swarten tot onse natie ende specialyk door de instigatie van de Portugijsen, die allomme de negros uytsonden om de onsen by alle natien van die quartieren te denigreren, oock de Swarten gesuborneert het goudt te vervalschen, omme ons alle middelen van handelingē te benemen, waardoor zy trafficquanten diverse van hun chaloupen ende oock eenige schepen met volck ende ingeladen coopmanschappen van de voors negros in 't eerste affhandisch syn gemaect, tot excessive schade van henlyuden.

Hebben zyluyden dies niettegenstaende, met een mannelycke couragie de voors. handelingē gecontinueert ende deselve propageert ende vermeerdert, tot in 't coninckryke van Benyn, Cabo de Lopez Gonzalve, tot het coninckryke Maniconguo toe, in welke neutrale rijcken, de ingesetenē siende de sinceriteyt van onsen handel ende bevindende die civiliteyt van onse natie, recht contrarie als de vyanden door hare gesuborneerde swarten, in die conynckryke ende landen hadden laten stroijen, zyluyden ons alomme een open vryen handel hebben verleendt ende by ons geduerlycke behouden, ja zoodanige genegentheyt bevonden hebben tot de natien van dese landen, dat zyluyden diverse contracten met den Coninck van Benyn, in 't stuck van de negotie over eenige jaren gemaect hebben, dewelcke tzedert zeer wel van den voors. Coninck zyn onderhouden geweest, met goede mutuele correspondentie, volgende de memorie daeraff synde.

Ende is de voors. handel metten tyt sulcx geamplieert, dat op te voors quartieren ende rycken uyt dese landen zyn affgezonden 't zedert de vyftien jaren herwaers, over de twee hondert gequalificeerde schepen, waarop sich erneert hebben over de thien duysent zeevarende luyden, zonder de generaels, commiesen ende ondercommisen.

Behalven de neeringe en de prouffytē, die uyt zaecke van zoodanige treffelycke toerustingē by de ingesetenē van dese landen, daeruyt syn geprouffiteert ende genooten.

Alle 't welke, hoewel zeer dienstelyck voor deze landen is ge-

weest, zoo dient sonderlinge geconsidereert ende dese landen dies te hooger te achten ende van meerder importantie te achten, overmits dezelve schepen affgeladen werden met manufacturen van deze landen: als, linnenwaet, smallen, nappen, Leydsche dekens, wolle laeckenen, sayen, gewrocht koper, tinnen, yser, ende diergel., sulcx dat by een gemeen schip by de twee hondert duyzent ellen linnenwaet, veertich duyzent pont koperwerk ende by de hondert duysent pont (een regel onleesbaar geworden) voor dezen alleen in Venetien plagen gemaect te werden ende alom voor van dezen handel, in dese Vereenigde Nederlanden in groote abundantie worden gemaect.

Ende gelyck kennelyck is, dat de uitgaende coopmanschappen, die op de voors. custe gezonden werden, de landen alhier sonderlinge proffyt aanbrengen, zoo zyn oock de retouren die van daer hier gebracht werden, van immers zoo grooten importantie, als: hyden van groot en cleen bestiael, gommen, manigetten, oliphantstanden, ende dat in zoo grooten menichte dat niet alleen de manufacturen, die in yvoirwerk bestaen, deze landen daarmede vernoecht worden; maer oock uyt deze landen vervoert wert naer Vranckryck, Italien, Engellant, Duytschlant, Moscovien ende in alle plaetsen van Europa tot in Oost-Indien toe.

Ende is voornemelyck te considereren de merckelycke somme van fyn ongemunt Guinea's goudt, monterende alle jaers over de twee duysent pont gewichts, hier te lande comende, die in U.E. Mo. munte, volgende desselfs ordonnantie worden gemunt.

Hebben noch boven de voorschr. rycken goudthandel, uyt het Coninekryck van Benyn, in dese landen gebracht Benynsche peper, maer oock begost te brengen, pastel, de pastel uyt de Vlaemsche eylanden passerende, zynde van zoodanige fynte, dat den trafficquanten aengedient wert van eenigen, hen dies verstaende, die te sullen refyneren, dat se sal passeren Annil off Indigo, insgelycx oock alreede monstereen becomen hebbende van Greyn: om daarmede scharlaken te verwen, passerende de Cochenille, waaraff zy goede informatie hebben van abundantie te becomen ende tot dien eynde expres schepen derwaerts gesonden hebben, waarmede men sal connen derven de pastel van Spagnien, den anniel en couchenille van West-Indien en

dien handel den Spagniaert eenigsints ontrecken; waernyt dese landen zeer grooten dienst ende prouffyt zouden trecken.

Ende alhoewel de Bewinthebbers Uwe E. Mo. deze remonstrantie wel breeder zouden hebben connen extenderen, hebben nochtans in dese gelegentheyte goet gevonden in 't corte te stellen om U.E. met lange lecture niet te beswaren, enz.

-
- II. Vertoog of remonstrantie van de Bewinthebbers der verschillende Compagnien, handelende op de Kust van Guinea, aan de Staten-Generaal overgeleverd, waarin de gebeurtenissen ter Kuste van Guinea, na het sluiten van het twaalfjarig bestand voorgevallen en de aanleiding tot het stichten van de eerste Nederlandsche versterking aldaar, worden verhaald. 1609—1611.
-

Verthonen reverentelyck de Bewinthebbers van de verscheyden compaignien uyt dese landen op Guinea traffiquerende, hoe dat zy remonstranten, soowel ten aensien van de sorge, die hen luyden by veel ende verscheyde goede ingesetenen van dese landen, oock weduwen ende wesen, in dese voors. compaignien participerende werd vertrouwt, als oock in de qualiteyt van getrouwe burgers ende ondersaten van Uwer Hoge Mogende Regieringe niet en connen nalaeten, deselve op het alderernstelycxste aen te dyenen, het *evidente peryckel*, *'twelck de handelinghe van dese landen op Guinea eerstdaegs is naeckende*, om 't eenemaal te comen in ruine, *tenzy by Uwer Ho. Mo. autoriteyt, directie, hulp ende bystandt daerinne promptelyck werde versyen*; ende opdat Uwe Hoge Mogende, met soo menichvuldige ende hoochwichtige saecken geoccupeert zynde, te beter mogen aenmercken, hoeveel de voors. saecke 't landt ende gemeene welvaert is importeerende, soo en connen de remonstranten niet voorbygaen, deselve Uwe Hoge Mog. indachtigh te maeken, hoedat in landen bestaende in trafficque, als even dese landen,

sonderlingh noodigh is, de menichte van 't gout, alsoo op veele plaatsen de waeren nyet om andere waeren; maer om gelt moeten worden gesocht, als blycken can nyt den geheelen Oosterschen handel, die van dese syde alleenlyck met gelt gedreven wert. T'is nu sulcx, dat de ingesetenen van dese landen om het gout te becomen, vóór de crectie van de compagnien op Guinea, plagten te reysen in Spagnien ende mitsdyen den vyanden van dese landen het prouffyt 't huys te brengen ende 't beste deel van de traffique, deselve vyanden in handen te stellen; maer sedert dat de tirannique proceduyren van arresten in Spagnien dese landen hebben geleert, haere cracht te beproeven, soo hebben de remonstranten met hare participanten bestaen te openen den voors. handel van Guinea, tot geen cleyn affbreuck van den Coninck van Spangien ende syne ondersaeten, die denselven handel genoechsaem alleen ende sonder beletsel hadden gepossideert, waardoor nyet alleenlyck in dese landen is gebracht, een goede quantiteyt van gondt, 't welck hyer sedert deselve tydt ongelyck meer is gemunt, als oyt te vooren; maer oock daer benevens olifantstanden, peper ende greynen, waer jegens wederomme nyt dese landen nae de eusten van Guinea syngebracht, alsulcke soorten van waeren, waervan dese landen den afftreck meest van noode hebben, te weten de manufacturen, behalve noch coper, laecken, yser, norembergeryen en andere goederen, bedragende deselve uytgevoerde waeren jaerlycx ontrent de valeur van *thyen tonnen gouts*; waeruyt goed te verstaen is, hoeveel menschen, jae familien van dese landen, die haer met de voors. manufacturen ende andere coopmanschappen geneeren, door de voors. trafficque werden onderhouden, daerenboven worden door deselve navigatie gevoed ten minste *zes hondert bootsgesellen* met haer gantsche familie, alsoo jaerliex ontrent *twintich schepen* worden gebruyckt op deselve voyagie, welke schepen deurgaens in coop ende equipagie costen, elck 25 duysent gulden, die by de scheepstimmerluyden, seylmaeckers, vivandiers ende andere personen van dese landen worden geprofiteert ende hoewel dit geen cleyn voordeel en is voor het landt, dat soo groote menichte van haer ondersaeten, soo coopluyden als andere, daarvan dependerende, ten deele haere middelen verbeteren, ten deele gevoet werden deur de voors. traffyque, soo profiteert het gemeene landt noch

daerenboven, deur denselven handel, eerst de incomende convoyen van de coopmanschappen als: cooper, nuremburgerye ende anderen, die van buyten hier te landen worden gebracht om nae Guinea overgevoert te worden, ten tweede de uytgaende convoyen van deselve ende anderen hier gemaeckte goederen, die aldaer worden gebracht en ten derde, wederom de incomende convoyen van de goederen comende uyt Guinea, waernoeh by comt in consideratie, dat nevens het proffyt van dese, de ryckdom van Spangie daerdaor nyet weynigh en wordt gebroocken ende de landen in tydt van noodt verzien zyn van een goet getal goede schepen, die gehouden werden buyten 's lants kosten. Hoewel nu alle dese voordeelen, die soo het gemeene landt als de ingesetenen van dien, door de voors. handelinge syn genie-tende, de Remonstranten met reden hadden mogen doen ver-trouwen, dat zyluyden in 't gunt sy souden mogen hebben te versoecken by Uwe Hoge Mog. favorablyck zouden worden gehoord, gelyck andere wel is gebeurt, soo en hebben zy noch-tans in den tydt van 17 ofte 18 jaren, die den voors. handel heeft gedueyrt, nietjegenstaende verseheyden ongelucken hen-luyden bejegent, Uwe Hooge Mog. noyt lastigh gevallen om eenighe bystant, hulp ofte subsidie, uytgenomen, dat zy onlanex seecker doleantie aen Uwe Hoge Mog. hebben overgegeven ende alsnu genootsaeckt worden de poineten daerinne begrepen te renoveren met ampliatie van 't gunt noch sedert is gepasseert, waervan zyl. oock seer gaerne souden hebben ontstaen, ten waer den uystersten noot henluyden hadde gedwongen te doen de jegenwoordighe remonstrantie, daerinne bestaende, dat hoe-wel sy Remonstranten nyet en hadden getwyfelt off deur het maecken van het tractaet van trêfves syluyden soowel als alle de andere ingesetenen van dese landen souden hebben genoten het effect, waeromme alsulcke tractaten insonderheyt worden gemaeckt, te weten den vryen handel, die nae de wet van de natuyre ende aller volkeren, soowel in Guinea als ellewaerts behoort onverhindert ende onbecommert te zyn, te meer alsoo het voors. tractaet wel uytdruckelyck vermelt, nopende de plaet-sen, steden ende havens, buyten de limiten van Europa, dat d'ingesetenen van dese landen sullen mogen traffiqueren in de landen van alle andere princen, potentaten ende lieden, die 't hun sullen willen toelaten, sonder dat den Coninck van Span-

gien ofte zyne officiers ende ondersaeten, die van hem dependeren uyt dier oorsaecke eenighe verhinderighe doen sullen aen de voors. princen, potentaten ende lieden, die hem sulcx toegelaeten hebben, ofte toelaeten sullen, noch oock aen hun ofte aen de particulieren met denwelcke sy den voorseyden handel gedreven hebben ofte dryven sullen, evenwel henluyden het contrarie van dien nae 't voors. tractaet is bejegent ende noch dagelycx bejegent wordt van de officieren van den Coninek van Spangien in de plaetsen, daer sy traffycqueren, subject zynde den ingeboornen Coningen ende princen van dye landen ende geensints den Coningh van Spangien, die op deselve custen nyet anders en heeft nochte besit als het casteel *del Mina* alleen, alwaer de Remonstranten niet en pretenderen te handelen, jae soo verre, dat den Remonstranten, sedert het voors. tractaet zyn bejegent, behalve eenige cleyne offensien, ten minste *negen ofte thien* openbaere ende notable acten van hostileyten; want eerstelyck, hoewel het voors. tractaet vermeldt; indien 't advys van hetselve tractaet noch vóór de expiratie van 't jaer conde comen in de landen buyten Europa, dat van alsdan, alle vyantsehap aldaer soude cesserem, ende remonstranten haer vertrouwende, dat in Guinea 't selve advys al was gecomen ende ten overvloede aen den Gouverneur van het casteel de Mina oversendende een translaet in het Spaensch van het voors. tractaet, haren handel sonder achterdencken begonnen te dryven, soo heeft den voors. Gouverneur op den lesten Septembris 1609 met eenige swarten met canoos van 't casteel, vyantelyck geabordeert ende overvallen seeckere chaloupe toebehoorende Elias Trip van Dordrecht, nemende nyet alleen de voors. chaloupe ende ingeladen goederen voor prinse; maer oock met eene barbarische wreedheyten vermoordende 't volck, dat op de chaloupe was, welcker hoofden als in triumph zijn gebracht op het casteel ende de spot daarmede gedreven; *ten tweede*, alsoo op den 22sten Decembris twee galeyen uyt Portugael aldaer waren gearriveert, die overzulcx van de publicatie van het tractaet in Portugael, conden getuygen, soo hebben deselve galeyen, nyet anders dan of zij jegens de remonstranten, ter oorloghe uytgesonden waren geweest, de chaloupe van Maerten Papenbroeck vijantlielyc aengevallen, deselve met de goederen tot prinsen gemaect, den stuyrman den hals aff-

gesneden ende 't volck geset op de galeyen; *ten derden* zijn op den 6den Januarij 1610 de Portugesen van 't casteel met omtrent 80 canoos affgevaren ende hebben haer wel gewapent te landwaert begeven, alwaer sij verscheyden swarten, omdat zij met de remonstranten hadden gehandelt, verjaecht hebben ende een dorp affgebrandt ende geen levende Hollanders vindende, waeraan zij haar onnatuurlycke wreedtheyt conden bethoonen, hebben de doode lichaemen opgegraven, de hoofden daarvan gesneden, gevilt en met hen genomen, laetende voorts de lichamen onbegraven ende terselver tijdt hebben de voors. twee galeyen der remonstranten schepen comen besichtigen met intentie en preparatie om te slaen; doch vindende vier sehepen bij den anderen, hebben sulcx niet derven bestaen; *ten vierde*, alsoo op den 11den Januarij voor 't casteel vervallen was, seecker scheepken van Rotterdam van omtrent veertich lasten, hebben de voors. galeyen daerop geschoten, omtrent 146 schoten; maer alsoo de wint begon te wackeren ende het scheepken de vloote van d'andere scheepen begonst te naecken, soo hebben zyluyden 't zelve moeten verlaten; *ten vijfde* op den 20sten Januarij hebben de voors. galeyen met geweld overvallen seecker chaloupe toecomende de vereenighde Compagnie van Guinea, dezelve met de ingeladen goederen tot prinse maeekende ende 't volck settende op de galeyen ende hebben oock getracht van gelijcke te doen aen een schip van Amsterdam genaemt de Sonne; maer mits de goede defensie, hebben 't selve nyet connen te wege brengen; doch evenwel 't schip zeer beschadight, doorschoten en ontrampolineert.

Ten sesten, op den 28sten Januray hebben de voors. galeyen 't schip Eendracht van Amsterdam, zeylende voorby 't casteel vyantelyck vervolgt ende niet eer verlaten, eer d'andere schepen van de remonstranten toequamen om 't selven te ontsetten; *ten sevende* heeft de voors. Gouverneur met giften ende gaven, beloften ende dreygementen de coningen ende prinsen van dye quartieren gesocht te induceren om de remonstranten alle handelingen te ontseggen, en alsoo den Coninck van Sabou, die hem altyt sonderlingh genegen heeft getoont tot de ingesetenen van dese landen, sulcx niet en verstont te doen, soo heeft de voors. Gouverneur, suborneerende den Coninck van Afuta ende Fantyn, een stedeke, Moura genaemt, toecomende den voors.

Coning van Sabou in brandt gesteecken; *ten achtsten* hoewel de remonstranten wel hadden verhoopt, dat door het affzenden van Direk van Rodenburgh nae Spangien bij Uwe Ho. Mo. affgevaardight om te procureren de reparatie van soodanige injurien, diergelycke proceduyren souden hebben gecesseert, zoo vernemen zy remonstranten anders niet dan dat deselve Rodenburgh met exceptien ende dilayen wordt opgehouden ende dat de Portugesen in Guinea haere voorgaende hostileyten noch dagelyx syn pleegende, tot groote schade van de remonstranten ende verachtinge van Uwe Ho. Mo., alsoo sij aldaer noch onlanx den remonstranten hebben benomen op nieuws vyff wel geladen chaloupen, *ten lesten* hebben de voors. Portugesen het voors. stedeke Moura genaemt, andermael overloopen en de gantsch affgebrandt, sulcx dat de Coninck van Sabou opentlyck verelaert, soo hem geen assistentie geschiede, dat hy den handel van dese landen sal moeten verlaten ende hem onder 't gebiet van de voors. Portugesen begeven, tot welken eynde hy oock twee personen alhier te lande heeft afgesonden om te verstaen, wat secours hy soude hebben te verwachten, uyt alle welke openbare acten van hostileyten goet is verstaen, dat de Coninck van Spangie geensints van meyninghe nochte intentie en is, om het tractaet van Trefves op de voors. eusten van Guinea te onderhouden; maer ter contrarie om door alsulke vyantelycke proceduyren de geheele traffycque van dese landen aldaer te ruineren en deselve aan Portugael alleen te verbinden, zijne macht die voor dese landen altyd sal staen te vresen, daer door te verstercken, de gemeene middelen van dese landen te verzwacken, de ingesetenen verarmen of oock te ontrecken en den geheelen handel van dese landen in Spagnien alleen te trecken, om alsoo Heer en Meester te syn van de schepen, zynde de principale sterecte ende de ryckdom van dese landen, welke poincten, ja hoochlyk staen te beduchten, laeten de remonstranten Uwe Hoge Mog. nae hare wysheyten ende voorsichticheyten te overwegen; versoeckende ootmoedelyck, dat het Uwe Ho. Mo. gelyefte sy, ordre te stellen door de bequaemste middelen, dat de arme gevangenen van dese landen nae dato van de trefves alsoo overvallen ende op de galeyen geset, verlost mogen worden ende voorts alle schaede na behooren gerepa-

reert ende by soo verre Uwe Ho. Mo. geen ander middel weten om sulcx met gemoede te obtineren, in sulcken gevalle den Remonstranten te verzien van brieven van represaille, nae luyd van het 31ste artyckel van het tractaet, ende opdat de remonstranten te bestandiger mogen zyn, om alle geweld, dat henluyden alsnoch sal mogen bejegenen te resisteren, dat Uwe Hoge Mog. bij gelegentheyt believe te (be)raemen, onder de remonstranten, die tot noch toe in verscheyden Compagnien syn verdeelt, alsulke ordre als Uwe Hoge Mog. sullen meenen dienstigh te syn tot conservatie van de traffyque. Maer alsoo middelertyt in alle haest ende promptelyck dient voorsien te worden jegens alle hostileyten, die de remonstranten ende de princen ende natien met henluyden traffiquerende apparentelyck hebben te verwachten, soo versoeken de remonstranten, ten aensien van het interest, dat het gemeene land en de conservatie van den voors. handel is hebbende ende de proffytten, die 't landt buyten eenighe lasten tot noch toe heeft genoten, dat het Uwe Ho. Mo. believe, voor desemaal insiende het groot peryckel ende aenstaende noot, tot costen van het land op de voors. custen tot defensie van de traffyque te senden, *een schip van oorlogh met drie fregatten*, nae behooren geprovideert ende alsoo verder wel van noode soude zyn, tot defensie van de plaetsen, staende onder het gebiet van den voors. Coninck van Sabou op 't hoogelandt van Moura *te bouwen een cleyne fortke* ende 't selve te verzien met vyff ofte ses gotelingen ende 25 ofte dertich personen, die 't selve zouden bewaren, 't welck by de remonstranten, synde zoo als geseyt is tot noch toe verdeelt ende haer het stuck van oorlogh niet verstaende, tegenwoordelyck niet wel en soude connen werden geëffectueert; dat Uwe Ho. Mo. gelieven ordre te stellen tot bouwinge van 't selve fortke ende onderhoudinge van dien, synde de remonstranten te vreden, niettegenstaende de cleyne proffytten, die de voors. traffyque thans is gevende, dat de costen van de bouwinge ende van 't garnisoen sullen werden vervallen nyt alsulke lasten, als Uwe Hoge Mog. tot dien eijnde op de schepen ende goederen gaende na Guinea sal gelieven te stellen ende dit alles totdat met tyd en rype deliberatie een ander ende naerder voet op de bewaringhe van de voors. traffyque zal worden genomen; dit doende, enz.

III. De eerste expeditie van Staatswege uitgezonden naar de Kust van Guinea tot stichting van het eerste Nederlandsche fort aldaar. Instructie voor den eersten Generaal ter Kuste.

Instructie voor den Erentfesten en Manhaften Jacob Adriaensen Clantius, van wegen die Hooge ende Mogende Heeren die Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, gestelt ende gecomitteert als Generael te water ende te lande, over het schip, fregatten, victuaille schip, mitsgaders tvolek van oorloge daerop gaende geequipeert, doer derselver last bij de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteyt, residerende tot Amsterdam, om te gaen naer die Goudtkuste van Guinea tot deffensie, hulpe ende assistentie van de Coopvaerdye schepen, deser landen, aldaer trafficquerende ende hunnen handel dryvende.

In den iersten sal den bovengen. Generael met de voirs schepen, ende fregatten terstont nae de monsteringe, soo haest doenelyck wesen zal, sich vervoegen naer Texel om metten iersten goeden wint ende weder, zee te kiezen ende met allen yver syn reyse spoedigen, naer de voirs custe.

Ende sich mette selve aldaer vervoegen, voer off omtrent de plaetse van Moré, hoorende onder tgebiedt van den Coninck van Sabou.

Ende aldaer met Gods hulpe gecommen zynde, sal met eenige bequaeme persoonen vuyte vlote die aldaer bedreven mogen zyn, ende de sprake connen, sich met behoorlycke eerbiedinge presenteren voir den voirs. Coninck van Sabou, den selven van wegen haere Hoog Mog. mitsgaders Zyne Pr. Ex^{cie} als Admiraal Generael van dese landen congratuleren met aenbiedinge van derselver vruntschap, correspondentie ende goeden geneychden wille.

Mitsgaders te kennen geven, d'oorsaecke van zyne comste, te weten tot bescherminge ende versceckertheyt van de trafficquan-

ten deser landen aldaer, ende van degene, mette welcke zy haeren handel dryven.

Tot welcken eynde, vertoonen sal, dat haere Hoog Mog. wel genegen zyn op het aengediende ende versoeck van desselfs gesanten, onlanx in desen quartiere geweest zynde, aldaer te bouwen een fort ofte sterckte ende dat genoechsaem te besetten met volck, tegens alle degene, die den voors. handel mitsgaders den voors. Coninck doer dese toelaetinge souden willen offenseren, turberen, verhinderen ende krencken.

Dienvolgende verelaeringe ende approbatie vereregen hebbende, sal met alle vlyt ende opt spoedichste tzelve fort bouwen opt voors. plaetse Moré, alwaer datten aller bequaemst gemaect sal mogen werden, arbeydende in aller yl om tzelve terstont in deffensie te brengen ende voortaan over nacht ende dach te verstercken tot zyner volcomen defensie toe.

Tot welcken eynde telcken des van doen werdt, hy te lande sall mogen doen coemen, soe veel volcx als met advys van zynen Raedt, goet gevonden sal werden, ende men vuyt de schepen sal moegen ontbeeren sonder deselve te pericliteren.

Oyck mede in cas van noot oft de saecke sulcx vereysshende, versoecken aen de coopvaerdyschepen, die alsdan op de voirs. custe sullen wesen, om hun aldaer (te weten voer Moré) te laten vinden ende volgens de presentatie van de respective compagnie alhier met hulpe ende assistentie van volck die bouwinge van 't voors. fort te hulpen advancheren ende weeren allen degheene, die 't zelve zouden willen beletten;

Ofte wel soo de voors. plaetse Moré alreede voer haer comste, mochte by d'e van 't casteel de Mina, geoccupeert zyn ende gearbeyt werde om daer een fort te maecken, tegens wille ende danck van den voors. Coninck, sal de voors. Generael vermogen ter requisitie van denselven Coninck, hem oft zyne Gecommitteerde te assisteren omme de voirs. occupateurs van daer te verdryven, ende om selfs aldaer een fort te maecken als voren geseyt is, altyt wel toesiende datter niet gedaen en werde, tot nadeel van de Treves, ten welcken eynde hem mede gegeven zyn eenige exemplairen van dien

Welck fort volbouwt zynde, sal tzelve duergaens beset houden met vyftich oft tsestich mannen, deselve vuyt de schepen versterkende, indien hy condschap crygen mocht van eenige

entreprise, die by die van 't voors. easteel oft andere daerop voorgenomen zoude mogen worden, laetende deselve nochtans genoechsaem beset, tegens de galeyen van de voirs. plaetse, indien se par aventure op eenen tyt, eenige invasie daertegens willen doen.

Ende opdat tzelve fort wel mach werden onderhouden sal tot vervallinge van de oncosten van dien ende des andersints van noode zal wezen, moegen emploieren het gundt procederen zal, van het halff percento, twelek by de respective traffiquanten thaerder vertreck aen den Commies totten ontfanck van dien gestelt, betaelt zal worden, mits houdende off doende houden pertinente aenteeckeninge, om tzynder wederecompste rekeninge daervan te doen, naer behooren.

De voirs. Generael sal tot Raeden hebben gedurende de voors. expeditie, ofte tot ander ordonnantie, den voors. Commis Guillaume van den Perre, vuytgeseyt in saecken syn offitie betreffende, Hendrick Dierixs Sluiter, capiteyn op 't voors. oorlogschip, de drye commandeurs van de fregatten te water, mitsgaders twee stuerluyden, in 't stellen van de coursens ende denselven Commis, den Lieutenant, vendrich ende twee sergeanten van de soldaten te lande, dewelcke hy zal moegen combineren, telckens sulcx van noode zynde.

In alle voorvallende saecken, zal gevolcht werden het meerderen deel van stemmen, ende in cas dat se commen te steeken, sal de Generael een dobbel stemme hebben.

By advyse van welcke Raeden, oock gemaect zullen werden, de nootelycke seynen, mitsgaders de rantsoenen van spys ende dranck, daer ende soe dickmael, zy bevinden zullen naer gelegentheyte van tyt ende plaetsse sulcx te behooren, opdat alle siekten ende ongevallen onder 't volck, soeveel doenlyck is, moegen werden verhoedt.

Sal de Generael goede sorge dragen ende nauw daerop letten ende doen letten, dat een yegelyck van de voors. vlote, soowel de commisen, contrerolleurs, secretaris ende scryvers als de bottelliers, connestables, officiers ende gemeene volck haer ampt, ende officie wel ende getrouwelyck waernemen ende bewaeren conform de gemeene instructie ofte articlebrief, daervan zynde, procederende ende doen procederen met advys van de voorn. Raedt tot straffe van de overtreders van dien, nae merite van der saecke.

Sal mede door den Secretaris doen houden goede notitie van alles, wat op de voors. tochte ende voiage passeren sal, ten meesten dienste van den Lande noodich zynde.

Ofte gebuerde dat eenige van de capiteynen, commandeurs commisen, contrerolleurs off andere officiers te water off te lande met dese vlote vuytvaerende, quame te overlyden sal de plaetse van dien met advyse van zynen Raeden moegen versien, met andere persoonen daartoe bequaem synde, alsmede van degene die volgens haere delicten van haer staet ende offitie gepriveert ende verlaten zullen werden.

Ende in cas dat de Generael selfs (des Godt verhoede) mocht commen te sterven, sal in desselfs plaets volgen ende succederen diegene, die by besloten missive van de voirs. Raede bevonden zal werden daertoe geordonneert te zyn.

Item, alsoe int voirs. lant groot gebreck valt van water, sal de Generael de voersieninge doen, dat in't fort gemaect werden een oft meer waterbacken om regenwater daerinne te vergaderen tot nootdruft van 't volck. Oyck soo 't doenelyck is eenige putten graven binnen off dicht aen tfort, omt water mette minste periculen te moegen doen haelen.

Sal van gelycken een bequaeme cuyl doen graven ende toemaken, om buscruyt daerinne te bewaeren.

Aldus gedaen ende gearresteert ter vergaderinge van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, in 's Gravenhage den X^{en} December XVIe ende elff.

IV. Acte van opdracht van het land van Sabou, aan de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden en de Nederlandsche West-Indische Compagnie.

Wy Abeldoe Intin, Conineck, Ampa broeder des Coninckx en Acomany, Abeldoe, Amanfin, Ciamy, Caboseros of hooftlyden des lantschaps Zabou, gelegen in Africa, op de Custe van Guinea, allen dengeenen die desen tegenwoordigen sullen sien ofte hooren lesen, salayt, doen te weten: dat een geruymen tyt van jaaren herwaarts, naar het oprechten van 't fort Nassau,

veelmalen dispuynen en groote onlusten, tusschen ons ende Nederlantsche natie syn ontstaen en voortgecomen, ter oorsaecke van derselver possesije, welcke sy pretendeerde haar op onse stranden (voor de protexie die ons tegen der Portugesen gewelt hebben verleent) met seclusie van alle andere natien vergundt en geaccordeert te wesen, sulcx wy nochtans ten contrarie sustineerden, mits omtrent het bouwen van 't fort Nassauw daer aen (?) nyet en weeten gedacht te zyn, welcke dispuynen en geschillen door . . . (?) heyt des tyts, dan stedes verargerende ende meer ende meer toegenomen hebbende, soodat sonder eenich bequaem remedie, tot wechneminge van dien, voor ooghen ende te gemoet zagen, dat de saacken ten lesten eens tot een rupture met de voors. Nederlandsche natie soude comen uyt te slaen, gans tegen onze wille, gelyck van wegen de meer gemelte natie, door derselver Directeur Generael Johan Valckenburgh, mede werde bethoont ende getracht om de saecken in 't vriendelycke te bemiddelen, te beslechten ende tot wedyersyts contentement by te leggen, waerover dan diverse bijeencompsten ende conferentien synde aangestelt, eyndelyck alles soo verre is gebracht, dat met den anderen tot elckx vernougen syn overcomen ende geaccordeert, in dier voegen, dat wy by desen jegenwoordigen in handen van den welgemelten Johan Valckenburgh, Directeur Generael der Nederlantsche natie, ten behoeve, profyte ende gemeene voordeele van de Hoo. Moo. Heeren Staten-Generael der Vereenichde Nederlanden, mitsgaders de generale geotroyeerde West-Indische Comp. overgeven ende opdragen, soo voor ons, als voor onze successeuren, onze gansche lantschapstrant, soo die streckende is, van 't fort Nassauw ten oosten, tot aen het Fantyns gebiet, gelyck van 't selve fort ten westen tot aan den bergh Congh ende van 't voorn. Congh, noch westelycker tot aen de jurisdictie van Futu, gelyck wy 't selve *eens vooral ende van nu ende ten eeuwigen dage*, by desen overgeven ende opdragen, inder maniere als vooren, sonder ons daeraen te reserveren eenich recht, actie ofte pretensie, waerdoor off waerby het namaels ons vry soude staen off wy het vermogen ende d'authoriteyt hebben eenige andere natien off volckeren te vergunnen eenige steeden of plaatse, om daar te negotieren of handel te dryven, huysen, forten of Logien te bouwen, jaa selfs niet aen te landen off iet te mogen doen,

dat met dese soude stryden ende dit vereregen recht van de Nederlandtse West-Indische Comp. comen te vercorten, die tegens een yeder, welcke hun hierin soude willen prejudicieren, soodanich sal vermogen te disponeren, als tegens die, welcke hun 't haare, datse eeuwigh ende erfelyck beseten hebben, soudén willen ontrecken, waertoe deselve altoos getrouwelyck belooven te assisteeren ende te mainteneeren, want wy van ons recht op de voors. strant ende wat daeraen off van dependeert t'eenemaal afstant doen ende renunceeren, sonder op eenige bedacht of onbedacht middel tot prejuditie van dese acte van cessie ende opdracht ons iets voor te behouden ofte reserveeren, onder conditie en beding nochtans, dat by ende van wegens den gemelten Nederlandtsen Directeur Generael binnen den tyt van een jaar op den bergh Congh sal aengelegt ende begonnen worden te bouwen, een vasticheyt, bequaem om vier gotelingen daerop te gebruycken, mits dat deselve ons bovendien eens vooral sal uytkeeren ende betalen voor dit benefitie een somma van vyfthien benden gouts, welcke wy by desen op d'overleveringe, van onse ostagiers tot naercominge van 't gout voorschreven, bekennen, wel deuchdelyck tot onsen contentement ende vernouwen ontfangen te hebben ende daarvan voldaan te zyn, sulcx dat dienaengaende in het minste niet wijders en pretenderen of namaels bij andere wegen of middelen meer en sullen preteenderen of toelaten van onsentwegen gepretendeert te worden.

In oironde van 't welck, desen met onsen eygenen hand hebben onderteeckent *op den 21sten dach der maent Maart des jaars Duysent Ses hondert, seven en vyftich, in 't Vleck Zabouw.*

(Hier staan verschillende teekens.)

(Hier staat een groot teeken)

Dit is mereq van den Amanfin
Ciamy.

Dit ist merck van den Connineck
van Saboe selffs gestelt.

(Nog een teeken)

(Nog een teeken.)

Dit is 't merck van Ciamy in
Commoday selffs gestelt.

Dit is 't merck van Ampe selffs
gestelt.

Hendrik Cock, opper-commys, Anthony van Hardenbergh ondercommys ende Cornelis Lichthardt, assistent aan Mourée, ten dienste van de generaale geoctroycerde West-Indische Comp., verclaeren getuigen en attesteeren op haar mannen waarheyt, in plaats van solemnele cede, die sy ten allen tyden des versocht

wesende, bereyt syn te presteren ende af te leggen, hoe waarchtelyck 't haerer presentien alle 't geene in deese voorenstaande acte van cessie ende opdracht, vervat ende ingesereert is verhandelt ende gepasseert ende wel sonderlinge en specialyck, dat het voorschryft op versoek van dengenen by wien het geteeckent sy, alsoo is ingestelt ende haar vóór de onderteeckeninge pertinentelyck vertaalt ende voorgehouden, 't welck sy seyden met hun meeninge overeen te comen en te wesen hun eenichste wille: In oirconde van 't welcke, 't selve onser presentie hebben onderteeckent, gelyck wy desen doen tot bevestigingh der waarhey, dat alles indiervoegen in ons bysyn is gepasseert op den 21 dach ter maant Maart, des jaars 1657, tot 't vleck Zabou.

J. v. VALCKENBURCH.

HEND. COCK.

ANTHONY VAN HARDENBERGH.

CORNELIS LICHTHARDT.

V. Verovering van het Kasteel El-Mina door de Nederlanders op de Portugezen. Brief van Maurits van Nassau, gouverneur van Brazilië aan de Staten-Generaal.

(Escript le 16 Novembre 1637, receue le 9 de Mars 1638.)

Messeigneurs.

Je ne doubteray point, que vous aurez receus les miennes et par icelles entendu l'estat de nostre pais, lequel nous possedons encore, Dieu soit loué, en bonne paix et faisons quantité de sucre. Mais par manquement et faute des autres necessités requises, nous n'avons pas sçeu entreprendre notre dessein. Toutesfois plustôt, que de ne rien faire, nous avons trouvé bon d'envoyer en Guiné le Colonel Koin, avec 800 soldats et 400 matelots, embarqués dans neuf navires, pour assiéger le chasteau de Mina, lequel ayant mis pied à terre rencontra près dudit chateau 7000 nègres armés, qui l'attaquèrent fort furieusement, croyants de rencontrer des gens comme quelque tems passé.

Nonobstant qu'ils furent receus, comme il falloit, ils coupèrent la teste à un Lieutenant et aux cinquante vyerroers, lesquels marchaient devant nos troupes; voir ils se firent assommer sur les corps des nostres, pour avoir leurs testes. Après avoir fait la baterie et donné quinze ou vingt volées du canon, on a fait sommer le susdit chasteau, lequel se rendit le lendemain. Une chose inouye et incroyable, quand on veut considérer la force de ceste place, ayant double fossé de quarante pieds de profondeur, taillé dans un rocher, comme vous verrez par ceste carte. Il n'y a point apparencē d'approcher, ny de miner, tellement qu'il faut confesser que c'est le Dieu seul, qui a mis ceste place entre vos mains. Une seule montagne sur laquelle nous avons fait faire un petit fort, commande le chasteau, toutesfois il y a une rivière entre deux, tellement que si le Gouverneur eust apprehendé les coups des canons, il n'eust fallu que descendre en bas et se mettre à dormir; veu que la nature du pais ne permet point que des gens nouveau venus y demeurent longtemps sans devenir malades et si on venoit avec 2000 hommes dans le pais, il le faudroit quitter à cause de maladies. Mesme nos gens qui, n'estoient qu'huict jours en terre s'en-trouvèrent fort mal. Ou y a trouvé 30 belles pièces de canon toutes de fonte, bonne quantité de poudre et balles; mais point d'or. Tous nos neuf vaisseaux sont revenus heureusement. Il sera bien necessaire, que Mess. de la Compagnie y envoient un honneste homme, pour commander avec 200 soldats. J'ay y laissé un capitaine des nostres, un brave homme nommé Malburgh, avec 175 hommes; touts Flamans et Allemans, autre nation seroit suspecte en ce lieu là à cause du Trafique. Les vivres n'y sont pas en trop grande abondance, nous les avons fournis pour quelques mois, de sorte qu'il faudra que la place soit pourveue de bonne heure, de Hollande, de choses susdites.

N'ayant pas autre chose pour ceste fois, je finiray ceste cy en me qualifiant,

Messeigneurs

D'Anthonivaz en Pernambuco,
ce 16 Novembre 1637.

Votre très humble, fidel
serviteur

MAURICE, CONTE DE NASSAU.

VI. Accoort tusschen den Generael Jacob Ruyehaver en de caboceros van Axem, besloten adij 17 february a°. 1642.

Eerstelyck, dat sy den Coninc van Hispagnien ende syn adherenten, ten eeuwigen dage neffens ons voor viant verklaren ende de Ed. groot mogende Heren Staten der Vereenigde Nederlanden, syn Hoogheyd den Prince van Orangie ende de Ed. Hrn. Bewinthebberen der geootroyeerde West-Indische Comp. voor hare gerechte overheden als getrouwe dienaren altyt sullen erkennen.

Dat se voortaan gedurende onse regeringe met geene uytheemsche potentaten ofte republycken, 't sy van wat natie, buyten onse kennisse eenige correspondentie ofte handelinge sullen dryven.

De Portugesen, Molaten, Mamelucken, slaven, metten aencleven van dien, beloven deselve metten iersten in onse handen, soo eenigsins doenlyck, te leveren, die wy aen hare personen in 't minste niet en sullen misdoen, maer als vrunden tracteren, sooveel in ons vermogen op behoorycke plaetsen brengende.

Alle civile en criminele saken, sullen by de caboceros en den Coopman van 't fort, die als president sal syn, afgehandelt worden, comende de breuken van dien, ten profyte der caboceros, voornoemd, gelyck aen *de Mina* gewoonte is, dat datelyck sonder uytstel op poene van dobbel boete sal betaelt worden. In gevalle haer eenigh oorloch, 'tsy door wie 't soude mogen geschieden bejegende, sullen met hen deselve hanthaven en nemen 't als of 't ons selfs wiert gedaen, 't welc wy insgelycx, makende van onse vianden de hare, sullen gehouden wesen te doen en dit alles sonder aen beyde syden in gebreken te blyven; van eenig tegendeel bevindende, sullen allen contraventeurs naer gelegentheyt van saken worden gestraft.

De tol der vischen sullen ons gelyck aen *de Mina* van de 5

één goetwillich sonder eenich tegenspreken aen degenen daertoe geordineert, laten volgen en van een grote, 't hooft; ymant contrarie doende sal datelyck syn cano gebroken ofte prys gemaect worden.

Alle de huysen, thuyenen, ende erven by de Portugesen voor desen beseten, sullen van gelycken, soowel als 't fort ons toebehooren en dienvolgende daerover naer eygen goetvinden disponeeren, niemant van nu aff daer aen enige schade hoe weynich, vermoge te doen, van yder nieu schip, uyt vaderland met cargasoen voor de goutkust comende, sullen de caboceros voornt. gesamentlyck genieten, vooréerst: één once goudt, 't welc naer de ontfangst vermindert ofte vermeerderd sal werden.

Soo wanneer de swarten hier enich goet comen copen, sullen haer dasje (?) daeraff gemeten, gelyck aen de Mina, te weten van elke Benda vier elle over, lywaat; sullen insgelycx gehouden syn, voornemelyck met den coopman, als oock d'andre blanken in alle vrede en vruntschap sonder eenich (?) aen te stellen, te leven.

Opdat dit voorgeschr. dies te bondiger zy, sal by den Generael ter eender, ende Atti-Aussi, neffens Peter Agoey ter ander syde getekend worden, en tot meerder versekering sullen elc een van hunne soons tot rofine (?) in handen leveren.

Aldus gedaen ende gearresteert op 't fort Axem in Guinea ten jare en dage als boven.

J. RUYCHAUVER.

't Mere van Atty-Ausy.

't Mere van Peter Agoey.

VII. Opdragt van Hoog-Antha en Boutry (en Sakkondée).

Wy Cubiessang, Aloiny, Ladiou, Ampatee en Maniboy, opperhoofden van het lantschap Anta, doen hiermede allen en een yegelyck te weten, hoe dat wy door het goede tractement voor desen onder het gebiedt van de Nederlandsche West-

Indische Comp. tot Axim , door (of vóór?) de adversiteyten van den oorloge (met die van Encasser) genooten, bewoogen synde geworden, ons weder te begeven onder de oude vassalagie van de welgemelde Comp., waertoe wy desselfs Directeur generaël op het casteel St. George Del Mina hebbende doen versoecken en selve op d'instantie daeromme gedaen synde, gecomen aen dese plaetse van Boutry, omme de possessie van 'tgeene hem aangeboden, t'aenvaerden, soo ist, dat wy de voors. plaetse hebben opgedragen en gestelt in desselfs handen, onder conditie dat deselve heeft te fortificeeren en bequamen, sulcks als genouchsaem sal wesen om ons als vassallen van haer Ho. Mo. de Heeren Staten Generaël der Ver. Nederlanden, mitsgaders de gemelde Ed. Comp. (wiens gebiedt, van desen huydigen dach aen, ons absoluytelyck onderwerpen) voor alle dangieren van den oorloch te vryen en te houden in goede protectie, verbindende wy onse persoonen en goederen, als oock wat van of aen ons dependeert, soo wy ooit sullen werden bevonden, yet gedaen off geattenteert te hebben, 'tgeen tegens het devoir van goede en getrouwe vassallen strydich soude mogen wesen, alle 't welck wy en nevens ons Harmen van Sacondé en Menemé als Rochie, Captⁿ. van Boutry met onsen eedt hebbende becrachticht en mede by dese ter oirconde, met eygener handt geschreven. Aldus gedaen tot Boutry, den 27 Augustus 1656, onderstont de hantteekens van:

Cubiessangh.

Rochia, Captⁿ. van Boutry.

Aloiny.

Menemee.

Ladiou.

Harman van Sacondée.

Ampatee.

Tano.

Maniboy.

Azizou.

Guazy.

Acha.

Verstaen wy ondergeschr. voor en ommestaende brief van opdracht en vassalagie, niet dan op het expres versoeck der inwoonders van het opperquartier van Anta ingestelt te syn, wiens opperhoofden sulcx vertaelt wesende, t' onser presentie verclaarden, alles met haer meyninghe overeen te comen, gelyck zy in oirconde van dien, 't selve hebben onderteykend, 't welck

wy dat dit alles in deser voegen is geschied, hiermede oock met onse hant teecken en, onder presentatie van eede, syn betuygende, Ady 27 Augustus 1656 tot Bontry.

EDUARD MAN, *Fiscael.*

ADRIAEN HOOGENHOUCK, *Commys.*

VIII. Vertoog of Deductie, opgesteld voor de Staten-Generaal der Vereen. Nederlanden, door den Directeur-Generaal van de Nederlandsche bezittingen ter Kuste van Guinea, J. Valekenburgh, waarin de oorsprong en de regtstitels van de bezittingen der Nederl. West.-Ind. Compagnie ter Kuste, worden aangetoond. Anno 1656.

Hoog en Mogende Heeren.

Aangesien Uw Hoog Mogende, hoewel des onwaardig, mij hebben gelieven de eere te doen, en aan te bevelen, wegens den titul en 't recht, dat de Westindische-Compagnie dezer Landen over de Gout-Custe van Guinea, ende den handel aldaar vallende is competeerende, haar te dienen van bericht, soo en hebbe, om zulks gehoorsamelijk op te volgen, Uwe Hoog. Mog. in aller onderdanigheid, hier bij niet willen onderlaten in korten te verthonen, dat de gemelte Compagnie, door de langduurige en ongelukkig gevoerde Brazilsche Oorloge, in onvermogen vervallende, eenige baat en vuylgewin seekende menschen dezer landen, de Compagnie voorts tragtende te ruineeren, door trouweloose middelen, deselve in haar grootste ongeleegentheid, de Guinesche negotie, het eenigste overblijfsel waar uit de geïnteresseerden en goede participanten van dien, t'eeniger tijd, tot soulagement van haare geleedene schade, nog iets hadden mogen verhoopen, indien mogelijk, meede hebben gesogt afhandig te maken, tot uitvoering van soo schadelyke desseinen, door middel van Extraordinaire beloningen en andere benefitiën,

de dienaaren van de Compagnie debaucheerende met patenten en Commissien van nabuurige en uitheemsche potentaten, haar geconquesteerde en diergekogte Landen en plaatsen, onder vriendschijn ontrouwelijk te oecupeeren, waardoor de gemelte Comp. niet alleen voor het meere van haare geregtigde voordeelen tot deesen uure onregtmatig en is ontset, maar nog onreedelyker zoude weezen te disputeeren, dat deselve geen titul of recht en hebben, waarop met fundament zoude mogen sustineeren, of om beeter te seggen defendeeren, de Gout Custe van Guinea ende den handel aldaar vallende hun eygen te zijn, te meer de gem. Comp. de voorsz. Goutcusten ende den aankleeven van dien, niet alleen onder Uwe H. M. autoriteit, door het recht van een wettigen Oorlog en heeft verkreegen, maar ook voor goede gelden door opdragt der Naturrellen en besitters, bij Coopregt hun eygen gemaakt.

En om dienaangaande reverentelijk van het eerste of het regt van Conqueste te spreken, soo is het kennelijk, dat onder de regeeringe van Dom Jan de Tweede van Portugal, de Portegezen de Goutcuste van Guinea ontdekkende, op Cabo Corsyn te lande gekomen, en daaromtrent ter gelegenster plaatse, het Casteel St. George Delmina, doenmaals in den jaare 1482, onder het beleyd van eenen Diego Asambuga, hebben aangevangen te bouwen, en naderhand voltrokken.

Welk bezit van Del Mina ende den aaneleeven van dien, als de Portegeesen nu in deeser voegen hadden bekomen, soo hebben tot meerdere verseekeringe van haar verkreegen regt, en uitbreidinge van derselver jurisdictie, over de Goutcuste haar op gelyke wyse gestelt in possessie van Axem en Aera, omtrent het eerste in 't westen aanvangende, en met 't leste in 'toosten besluytende, de negotie of handel van 't gout op de Custe van Guinea.

Alle welke voorsz. plaatsen, en sonderlinge die van Elmina, door der voorn. Portegeesen besit en Trafiquen boven haare Nabuuren, in meenigten van Inwoonderen, Rykdom en Vermogen, beginnende te floreeren, en uitsteekender dan andere te worden, soo hebben de meervoorsz. Portegeesen d'importantie van den handel, hoe langs soo meer beseffende, om haar t'eenemaal van de Goutcuste en voorsz. negotie aldaar vallende te verseekeren, goedgevonden de stranden allesints tussehen de

voors. aangewesen en besette plaatsen, met Inwoonderen van El Mina, haar door hunne verkreegen possessie nu subject geworden, te doen bewonen, sooals 't selve heedendaags, op de Anthase strand aan Boutry, Saconde en Chama, op de Fantynse strand aan Annemabo, Adia, en veel andere oostwaarts gelegene plaatsen, op de Aguanase Strant aan Ampam, en op de Acraase Strant aan Soco, en diergelyke nog gecontinueerd wordende, te zien en blijkelyk is.

De Portegeesen op deese wyse gekomen tot het volle besit van de gantsche Goutcuste van Guinea en negotie aldaar vallende, en hebben by vrienden nog geallieerden, diergelyk recht haar noyt laten disputeeren, maar sulks teegens alle en een yder gemaintineert en innegehouden, tot dat deselve onder subjectie van de Croon van Castilien, en by die veranderinge met deesen Staat in vyandschap gekomen, deselve West-Indische Compagnie aldereerst hebben onderstaan hun in goeden oorlog van het voors. bezit en recht te depossedeeren, waarinne na veele jaaren strijdens, niet sonder vergieten van veel bloets en spenderen van excessive middelen, glorieuselyk zynde gekomen, tot haare intentie en volkomene possessie van 't geene ooyt by den Portegeesen beseeten, soo word daarmede van des Compagnie's zyde, desselfs diergekogte, wel verkreegen, en rechtmatigen titul op en over de Goutcuste van Guinea, en den handel aldaar vallende, indiervoegen beweesen en verthoont, dat haar deselve by niemand ter wareld en kan worden gedisputeerd.

Synde het ook seer verre van daar, dat diergelyke, by de geene, die de naeme van vrienden dragen, ooyt zoude syn ondernomen, maar ter contrarie meer blykelyk en openbaar, hoe eenige jaren herwaarts by veel gesuborneerde en vuyl gewin soekende menschen deeser landen, in manieren als voren gementioneerd, eenige haar experientie en ervarendheid van de saken in die quartieren by den dienst van de Comp. hebbende bekomen, door Extraordinaire beloninge syn gedebaucheert op commissie of bestellinge van uitheemsche princen by indirecte middelen en weegen, daartoe abusivelyk geimpetreerd, de meergemelte Comp. trouwelooselyk, in deese haar dier en wel verkreegene possessie te turbeeren, en indien mogelyk, op veel ongefondeerde pretexts, gansch en gaar daar van te ontsetten,

gelijk de jeegenswoordige ervaarendheid daarvan genoegsaam bewyst.

Weshalven omtrent het voorige cortelyk handelende van des Comp. regtmatige, en door het recht van den Oorloge verkreegen titul in 't generaal, soo, teegens vermoeden deswegens eenige twyffel zoude vallen, dewijl andere des Compagnie's beleedigers, haar subjecten, met gift en gaven tot rebellen makende, bij pretense acten van coop en opdragt, door sodanige Rebellen gedaan; gaarn het contrarie zullen willen justificeeren, soo sal niet onnodig van yder plaatse in 't bysonder, vervolgens dienen aangeweesen en vertoont, wat regt en titul de Compagnie onder Uw Ho. Mog. autoriteit, ook andersints op en over elk van deselve onweederspreekelyk is competeerende.

Tot beter bericht Uwe Ho. Mog. dan in opmerkinge gelieven te neemen, dat de Goutcuste van Guinea word verstaan aanvankelyk te syn in 't Westen, en daar teegens derselver eynde genomen in 't Oosten.

Om welke redenen, dan met derselver aanvang in 't Oosten beginnende, soo is het waar, dat alvorens tot Axim te komen, men eerst Assinie en Abbinie als Cabo Apolonia aandoet, aan welke leste plaatse de Compagnie een Logie is hebbende; maar Axim, zynde het Hooft van deeze alle, uit kragt van welkers bezit d'andere plaatsen Vassalagie schuldig zijn, ende deselve te deezer uyre nog gehoorsamelyk presteeren, soo sal eerst en vooral van het voors. Axim dienen gesproken, en van derselver hoedanigheid het volgende werden vertoont.

Als namentlijk, dat de jurisdictie van Axim sig uitbreidet in diverse Landschappen, alle met een generale Naeme, Axiema genaamt, welke van 't Westen naar 't Oosten vervolgende, in 't bysonder werden geheeten Jumorée, Abripiquem, Cobre, Quitzy, Encassar, Hoog Antha en Axim, daar allen de naem van dragen, in het eerste leggende de Compagnie's Logie aan Cabo Appolonia, en in 't leste de Fortresse St. Antonio d'Axim, eerst gebouwt op een kleyn naby geleegeen Eylandeken, genaamt St. Jago, en namaals in den jaare 1552 in October, by seekeren portugeesen capiteyn en fetor, genaamt Belchior Antunes, herleyt ter plaatse daar het nog jeegenwoordig werdet gezien, niet te vergeefs de name van Axieme aan alle de andere Landschappen meededeelende, aangesien deselve van onge-

denkelijke tyden her, beyde in oorloge en in vrede, by terme van een gemeenebest, aan den anderen syn verknogt en gebonden geweest, ook soo, dat alle differenten en geschillen van gewigte, die in de voorn. Landschappen met geen genoegen en konnen werden beslegt, altoos by die van Axim, en na overdragt van de jurisdictie of conqueste der Portugesen, by de voorn. Portegeesen, ten overstaan van de capiteynen en oudsten des volks, ten definitive zyn gedeceideert, gelyk meede alle oversten of capiteynen van de meer voornoemde Lantschappen op de intrede van haar ampt, tot Axim aan de Portegeesche commandeur en oudsten des volks, hebben moeten homage doen, en tot deese uure deselve vasallagie aan de Compagnie, zonder weederstreven presteeren, en haar ook met solemneelen Eede, in den jare 1652 op 26 en 30 Sept., in 't vlek van Jansontia, in het Landschap van Abrepiqueum, en in het vlek van Bongere, in het Landschap van Jumoree, tot zulx hebben verobligeert, en Uw Hoog Mog. ende Comp. hulde en trouwe gesworen.

Hoedanig nu de Comp. tot het bezit van het voorn. Axim is gecomen ende jurisdictie daar toe gehorende heeft verkregen, is in origineele blykelyk, by de schriftelyke capitulatie, op de veroveringe van de Fortresse aldaar, den 17 February 1642, by den Generaal Jacob Ruychaver met de naturellen aangegaan en gemaakt, ja verder by meer andere onverwerpelijke bescheyden en Documenten ten vollen bewysselyk, dat de Comp. niet alleen in manieren als vooren onfeilbaar en competeert de Souverainiteit over de voors. plaatsen, maar ook in eygendom aankomende en toebehoorende is, de strant van de Lantschappen, Cobre, Abripiqueum en Jumorée, of om beeter te verstaan van Axim tot Assinie en Abinie, als synde de voors. Strant, neevens ook meede de Riviere Sciana, en overvaarte van dien, geleegen een myl Westwaarts van Axim, met t'samen de Tollen, die aldaar van de particuliere Eygenaars wierden geheeven, voor lange jaaren de Coningen van Portugaal verkogt, en voor goede betalinge in eygendom opgedragen, weleke de Comp. door het recht van den oorloge synde gesuccedeert, niet alleen heeden ten dage in het heffen van de Tolle aan de voors. overtogte, de Portugeesen opvolgt; maar ook meede ten opsigte van den eygendom aan de meer voors. strant, de

capiteynen van de voorn. Lantschappen, Cobre, Abripiquem en Jumorée, welk daar langs geleegen en aangrensende syn, op de intrede van hun ampt toestellende is, seekere Assagaye, als een teeken van commando en gesag, om ieder voor soo verre de jurisdictie van haar Landschap strekt, op deselve strant te mogen straffen, alle die aldaar iets soude mogen misdoen, en de veyligheid van de passagie willen turbeeren, synde dit voor soo veel soude mogen betreffen, de plaatse bewesten de Fortresse.

Van waar om den Noortooste, de Rivier van Seiana ongeveer 23 mijlen opwaarts in het Goutrijke Landschap van Iguira, op seekere bergh gen. Tinseree of de Goede hoope, geleegen heeft de Logie Ruychaver, daar nog jeegenwoordig van weegen de comp. werdet genegotieerd, gelijk voor desen meede geschied, ook dependeerende aan de Aximse Jurisdictie, hoewel buyten derselver palen geleegen, aangesien niemand tot de voors. plaatse en kan geraken, nog toegang en heeft, dan door het Aximse gebied.

Welk gebied, hiervooren hebbende verthoont, dat sig van de Fortresse uitbreydende is, tot Assinie en Abbinie in 't Westen, soo sullen vervolgens aanwysen, dat 't selve in 't Oosten is palende aan 't Landschap van Antha, van den andere afgescheiden, door sekere Clippen, geleegen even bewesten Boutry, teegens over een plaatse of vlekke gen. Ousoa, deselve Clippe bij de Portegeesen gen. Pedra de St. Maria, en bij de Naturellen Aquafoo, daar eenige Inwoonderen van Axim en Uwe Ho. Mo. ende des Comp. Vasallen, die 't selve als heerlijk goed bezitten, onder protectie van de Portugeesen en Comp. van de Naturellen langs de Custe daar voorbij trafiqueerende, altoos Tolle hebben gegeven.

Of nu van der Sweeden of Deenen syde, soo hun gaarn zouden qualificeeren op Assinie of Jumorée, en Cabo Apolonia, eenige actie of pretensie kan worden gemaakt of gesustineert, omdat teegens veel protestatien en waarschouwingen door ongehoorde en intolerabele practyquen, gelijk bewyselyk is, aldaar in den jare 1655, een Logie hebben verkregen, die als de voors. haare possessie, bij seekere acte der naturellen in den jare 1657, op 16 Januarij, daarvan gepasseert weeder was gedisavoyeert; van selfs hebben moeten verlaten, sulks is te considereeren en meede, schoon het anders ware, dat de Comp.

om de ontrouwe der Inwoonderen, in desselfs recht (onder reverentie) haar niet en soude behoeven te laten verkorten, wegens 't geen de Engelschen, Sweeden, Deenen en andere natien, deesen aangaande in haar eygen regart, teegens de Comp. nog jeegenwoordig selfs sustineeren.

Waarmeede komende aan Hoog-Antha en Boutry, synde de eerste plaatse die langs de Strant, onder de jurisdictie van het voors. Landschap wert bewoont, soo isset sulx, dat 't selve altoos heeft subject geweest, aan of onder de Fortresse tot Axim en Inwoonderen aldaar, alwaar die van Hoog-Antha en Boutry, in haar Oorloge, die teegens de Adommers en die van Encassar veel hebben gevoert, altoos haar retraite hebben genomen, en tot geen geringe beswaarnisse van de portugeesen en Comp., als d'Aximse inwoonderen selfs, voor haar vyanden syn geprotegeert en beschermt, welke in diervoegen hebbende gedragen en geleden de moeyelykheeden van deser lieden ongeleegentheid, volgens bedongene en toegestane conditien voor andere wel behoorde eygenaars te zyn, van de voordeelen die in haar land soo voordeelig vallen, dat deselve bij de geleedene overlastigheeden, niet en syn te considereeren, behalven dat uit cracht van jurisdictie aldaar tot hun nadeel, niemant en behoeven te dulden of tolereeren, te meer aan d'andere zyde de Inwoonderen van Boutry, syn inboorlingen van El Mina nitter geboorte, U. Hoog Mog. en de Comp. onderworpen, en waarover haar alleen, is competeerende een opperhoofd of Capiteyn te stellen, gelyk zulks en 't voorverhaalde alle, met goede en onverwerpelijke Documenten genoegsaam kan worden geverifieert en beweesen; schoon ook, hoewel met weynig fundament daar teegens zoude mogen werden gezeyt, die van de pretense Sweedsche syde, voor de Compagnie daartoe gerechtigd te syn, omdat deselve aldaar een enkele persoon, onder de Inwoonders, van den jaare 1650 tot den eynde van den jaare 1652, (zonder eenig recht van jurisdictie verkreegen te hebben ofte pretendeeren) in een Stroyen huys, heeft gewoont, als wanneer tot nadeel van de Comp. haar wijder pogende uit te breyden en de Inwoonderen van de plaatsen voor haare vijanden, die van Encassar niet konnende beschermen, daar se doenmaals meede in Oorloge waren, ook niet langer en zyn gedult, maar gedwongen de plaatse te verlaten, als de voor-

seyde Inwoonderen, om de handen van de voorsz. haare vyanden t'ontgaan, volgens ouder gewoonte haar weeder na Axim hebben moeten retireeren, om aldaar geprotegeert te worden, gelijk is geschiet tot der tijd, dat door de Comp. weder in haar Land syn herstelt, als wanneer deselve pretense Sweeden in den jare 1656 sulks verneemende, door giften en gaven d'Inwoonderen weeder van haar trouwe tragtede af te leyden om daar andermaal inne te kruypen, in soodanig onbevoegt voorneemen niet alleene en syn belet, maar ook van Compagnie's syde selfs aldaar een goede bequame vastigheid, onder de naeme van Batesteyn opgericht, nog jeegenwoordig in weesen synde, verders by de Documenten en pampieren, soo tusschen Uw Hoog Mog. en des Compagnies Ministers als van der Sweeden zijde, omtrent het bouwen van de voors. vastigheid over en weeder gewisselt, de regtmatige titul van de gemelde Compagnie, en d'ongefondeerde actie, soo de vermeynde Sweeden, soude willen sustineeren, naar te speuren synde.

Belangende Tacorary, 't welk Boutry is volgende en ongeveer vier mylen daar beneeden geleegen, isset waar, ofschoon d'Engelsche aldaar onder de jnwoonderen, deselve met giften en gaven, tot die ontrouwe debaucheerende, een geruymen tyd hebben genegoticert, en eyndelyk deselve plaatse verlatende, die in den jaere 1653, van de Sweeden weeder onnabuurig en teegens vrienden gebruik is geoccupeert, dat niettemin van Tacorary tot de Rivier van Chama, alle plaatsen langs de stranden geleegen, als het meer voors. Tacorary, Saconde en Chama, in sig begrypende de kust van Neder-Antha, aan de Portegeesen syn Tributaris geweest en aldaar wegens de visscherye ter zee hun Tolle hebben geheeven, welk de Comp. door het recht van den oorloge synde gevolgt, die soo wel als de voorn. Portegeesen, de vastigheid tot Chama in en voor alle nootvallen, tot beste en nutte van de voors. jnwoonderen hebbende aangehouden en gemaintineert, geen reeden en heeft, het meer voornoemde Tacorary of eenige andere plaatsen tot haar nadeel by andere te laten besitten, veel min dat Geallieerde vrunden en nabuyren, malkanderens subjecten, tot diergelyke rebellie en kwaad, wel zoude passen den weg te wysen, tot groote schaade van de Comp. meermalen geexperimenteert.

En alsoo Chama in manieren als vooren, ten beste en nutte

van de Needer-Antha by de Portegeesen is gehouden, en door de Comp. naderhand gemaintineert, soo sal dienen geweeten, dat het meer voors. Chama, meede ongeveer vier mylen beoosten Tacorary geleegen, bij veroveringe van het casteel Delmina, op de Portegeesen geconquesteert, de Comp. door het recht van den oorloge is eygen geworden, en derhalven derzelver titul op de Needer-Anthase Strant en plaatse van Tacorary, Saconde en Aboary daarop geleegen, soo regtmatic, dat deselve met geen billyckheid en kan worden gedisputeerd.

Waarmede tot Comany komende, soo en isset niet alleen waar, dat de Portegeesen 't selve hebben bezeeten, maar bovendien genoegsaam openbaar, dat daarover volkomen jurisdictie hebben geoeffend, 't welk bygevolge op de Comp. is overgezet, te meer deselve tot op den dag van heeden aan Agitagny of Cleyn-Comany en Ampeny of Terra pequinina, sonder iemands teegenzeggen het bezit van twee diverse Logien zyn hebbende, tot maintainue van de voors. haar jurisdictie, in tegendeel en tot praecjuditie wel kan worden gezeyt waar te weesen, dat de Franschen door ontrouwe der Inwoonderen, tot twee diverse malen, als successivelyk onder de Directie van den General Nicolaas van Yperen en Jacob Ruychaver in de jaaren 1638 en 1641, aldaar logien en huysen van negotie hebben gepossedeert, hoewel niet sonder protestatie en andere middelen, tot conservatie van derselver recht aangewent, maar is daarenteegens uit de gedaane rapporten van de gemelte generaalspersoonen, af te meeten en naar te speuren, op wat wyse de voors. Franschen, van hun ongefundeerde pretentie ten behoeve en profyte vande Compagnie meede hebben gerenuncieert en afstand gedaan.

't Casteel St. George Del Mina, het voors. Comany in 't oosten volgende, en 't selve van het Landschap Futu separeerende, bij de Portegeesen als vooren gebouwt, en onder Uwe Hoog Mog. autoriteit door de Compagnie in Augustus 1637 op de voors. haare vyanden geconquesteert, soo en sal van den titul en 't recht 't welk de Compagnie heeft om 't selve te possedeeren, als zynde notoir, niet soo seer nodig weezen, hier in 't breede te gaan, dan wel aan te wysen dat de Comp. uit kragt van die conquesten, niet alleen als van ouderher en competeert het recht van de negotie door het Lantschap van Futu op desselfs Stranden vallende, maar ook bij weege als

vooren over de gantsche Strant, van de Guineesche Goutcuste, allengs met Inwoonderen van deese plaatse, die haar alleene behoudens het leeven, sonder andere conditie, Uwe Hoog Mog. ende Comp. absolutelyk hebben onderworpen, tot verseekeringe bezet en bewoont; weshalven soo de Portegeesen uit kragt van haar verkreegen gebied, ooyt recht of reeden hebben gehad de inboorlingen ter oorsaake van de negotie, met ons en andere natien gedreeven, als rebellen met de dood te straffen, de Compagnie, onder reverentie nu niet minder en competeert, die op den 24 Aug. 1637 haar magt aan Cabo Cors te Lande settende, niet alleen het voorsz. Cabo Cors als het Casteel Del Mina en de Portegeesen, maar ook de naturellen selfs, in manieren als vooren simpel op lijfsgenade heeft 't ondergebragt, en dienvolgende seedert over deselve jurisdictie geoeffent, beyde in 't crimineel en civil, tolle en schattinge geheeven, en daar en op alle plaatsen langs de zeecusten van deselve dependeerende, magistraten gestelt, en des vereysshende een dag in de week dienste getrokken, sooals 't selve openbaar is by de Registers van de Compagnie na te speuren is.

Weshalven voortgaande en komende tot Cabo Cors, geleegeen in het Landschap Futu, anderhalf myl beoosten het voorn. Casteel d'Elmina, en omtrent een myl bewesten het Fort Nassauw, soo sal ten opsigt van derselver geleegentheid, dienen geweeten, dat gelyk het voorsz. Casteel in den jaare 1637, des Comp. magt aldaar te lande tredende, aan de Comp. is gebragt, en met de voorsz. Mine die gemeenschap heeft, dat den handel, die aan beyde de plaatsen werde gedreeven, door een en hetselve Landschap voortkomt, weshalven ten opzichte van de Comp. wel mag worden gezeyt, en onder correctie, met goede reedenen gevraegt, of het tot behoud en conservatie van de negotie, geen genoegsame verseekeringe en is aan haar zyde, op de distantie van min dan drie uren gaans, te hebben twee soo voorname Forteressen, als St. George Del Mina en Nassauw, daar Cabo Cors, gelyk voor deesen geseyt, tusschen beyden is geleegeen; want soo onmogelyk het is, soude het ook onreedelyk weesen, dat men sonder de gantsche Strant te Fortificeeren, geen recht en soude hebben, om andere op soo kleynen weg en geringe distantie van den handel tusschen de voorsz. Forten vallende, uittesluyten, te meer dat waar is, de Compagnie al

voor lange jaaren, eer het easteel D'Elmina wierde geconquesteert, en als die van Cabo Cors onder faueur van de Compagnie waren rebelleerende, wegens haar recht over het voors. Cabo Cors ende negotie aldaar vallende met uitsluitinge van alle andere natien ook is geaccordeert, als evidentelyk blykende, dat noch heden ten dage, ingevolge van dien, aan die van Futu, door welckers Landschap, de negotie naar Cabo Cors werdet gedreeven, daarvooren werd gepresteert, de beloofde erkennisse tot conservatie van des Compagnie's ongetwijffelt recht, in en op de voors. plaatsen; waar teegens ofschoon zoude mogen werden geallegeert, dat de Compagnie aldaar een Logie bezeeten, en die naderhand discontinueerende, van haar recht afstand souden hebben gedaan, en doenmaals de Sweeden bij de Inwoonderen met goede reedenen en recht in haar plaatse, terselver steede sijn aangenomen, soo en kan 't selve meede geen stand grijpen, aangesien sodanige discontinuatie maar en is geschied, om de Compagnie van noodeloose onkosten, welke, dewijl de Inwoonderen soo gevoegelyk, ja met meerder commoditeit, aan Del Mina dan aan Cabo Cors, haaren handel konden exerceeren, onnodig was, twee plaatsen van handeling in de distantie van anderhalve ure gaans, op een en denselven bodem te becostigen, daar sy selfs haar hoofd en residentieplaatse van de Regeeringe waren bezittende, welke Inwoonderen, om die redenen, niet toe en stond, 't geen eenmaal aan de Comp. overgegeeven en voor veel genotene beneficien opgedragen, als ook naderhand door het recht van den oorloge verkregen, in des Comp. uitterste ongeleegentheeden, andere te verkopen, gelijk het Vrienden noch Geallieerden, ook niet dan seer qualyk en voeget, diergelyke te aanvaarden, 't welk soo nogtans ter contrarie bij haar genomen en gesustineert, soo en kan het onder correctie ter andere syde, de Compagnie ook niet kwalyk worden geduid, op deselve wyse, teegens haar beleedigers t'ageeren, waarvan de Sweeden bij weege der Deenen, als principaale dryvers van soo schadelyke opinie, alreede in haar regart, hebben geexperimenteert de vrugten van soo tomeloose vryheid, die de Inwoonderen continueel, om haar teegens de Comp. te behelpen, buiten alle reeden hebben toegeschreven.

De voorn. Sweeden, of soo hun qualificeeren, dan door die

sustenuue, dat se der Inwoonderen vryheid wilden voorstaan, mits deselve toeschryvende een onbepaalde magt, van 't geene dat aan den eenen hadde verkogt, als beeter konden doen, aan een ander te mogen verhandelen, in de maand Februarij 1658 op Deense bestellinge zynde overvallen, en in een ure tyts van hare pretense possessie op de Custe van Guinea ontzet, tot dat alle plaatsen by de Sweeden beseten, en onder andere Cabo Cors, daar van hier jegenswoordig werdet gesproken, in April A^o. 1659, door degeene, die deselve op Deensche bestellinge waren houdende (hoewel nogtans alle ingeboorenen en ingezeetenen van den Staat deezer Landen) onder seekere conditien en vermogens de commissie en capitulatie van den Koning van Deenemarken, de bezitters onder Syn Majesteit's naam verleent, aan de Compagnie, als deselve in eygendom toebehoorende, syn overgeleevert, en in derselver handen verbleeven, uitgenomen de meervoors. plaatse van Cabo Cors, 't welk door ophitzinge van eenen Johan Nieman, sig doenmaals onder de Engelschen op de Guineesche Custen voor de voors. pretense Sweeden, bedektelyk onthoudende, bij die van Futu en eenen nu aldaar groot gesag hebbende, gen. Accorrissang of anders Jan Claasen, zynde een ingezeetene van Del Mina, en aldaar gehuist en gehovet en dienvolgende Uw Ho. Mog. en des Compagnie's onderdaan, zijn gedwongen geweest voor die tijd te quiteeren, waar bij dan niet alleen en blykt, wat titul de gemelde Compagnie voor alle andere Natien, tot het bezit van het voorsz. Cabo Cors en heeft gehad, maar ook wat recht deselve als nog is hebbende, om 't selve uit de handen van degeenen, die haar lest rebellisch daarvan heeft ontzet, weeder te verkrijgen, sonder dat tot haar seekere ruine soude behoeven te gedoogen, dat 't selve aan andere zoude worden overgelevert of getransporteert.

In regarde van des Compagnie's possessie over de negotie op de Strant van het Landschap Sabou, 't welk Futu of het voors. Cabo Cors in 't oosten is volgende, konnende werden gezeyt, dat derzelver recht aldaar niet minder en is dan op een der voors. plaatsen, tot beeter aanwysinge van hetwelk zal dienen:

Dat op de Strant van het Sabouse Landschap, syn geleegeen twee plaatsen van handelinge, sonder dat buyten deselve aan

eenig ander oort, tot de meer voorsz. handelinge, eenige de minste geleegenheid is.

d'Eerste van deese twee plaatsen, om in ordre van Cabo Cors de kust nederwaarts te vervolgen, is den Bergh Cong, uitter zee een kleyne aanvaerte of periculeuse haven hebbende, geleegeen omtrent twee derde van een myle beoosten of beneden het voorn. Cabo Cors.

Het tweede, synde het Fort Nassauw tot Mourée, omtrent een derde van een myl, beneden het voorsz. Cong, en omtrent een myle oostwaarts, van het meer voors. Cabo Cors geleegeen.

Van welke laatste plaatse, om des Comp^s. regt in ordre te verthoonen t'eerste sal dienen te worden gesproken en verthoont, hoedanig deselve boven haare generale possessie ook tot het particuliere bezit van de voorsz. plaatse zyn gekomen.

Waarvan sal dienen geweeten, dat als d'inwoonderen deezer Landen, voor het oprechten van de Comp^{ie}. op de kuste van Guinea negotieerende, veele haere aanvaerte waren neemende aan Mourée, en die van Mourée ter oorzaak van dien, van de Portegeesen van del Mina, als eygenaars van de negotie, en onse vyanden, veel hadden te lijden, en nu en dan van deselve wierden overvallen, en van haar leeven en goed berooft, den Koning van Sabou om diergelyk kwaad te weeren, doenmaals omtrent den jaare 1611 aan den Staat deezer landen, als derselver Ambassadeur of gezanten heeft afgesonden, seekere twee syner onderdanen, eene gen^t. Carvalho en d'andere Marinho, om voor te dragen en versoeken, dat aan het meer voors. Mourée, om met de negocianten deezer Landen, in meerder gerustheid te handelen, een vastigheid mogt werden gebouwt, en syluyden int generaal, teegens der Portegeesen geweld beschermt, en in protectie genomen, voor het beneficie van de negotie, die met uitsluytinge van alle Natien, op de Strant zyner landen, als deesen Staat was offereerende, twelk door U Ho. Mog. aangenomen, en daar op niet alleen in den voors. jare 1611, het Fort Nassauw aan het meer voors. Mourée aangevangen te bouwen, en by Octroy aan de Compagnie verleent, deselve in Maert A^o 1624 is overgegeeven, maar ook wyder gevolgt, dat die van Mourée haar genoegsaam Uwe Hoog Mogende ende Comp. ten vollen onderwerpende, aan deselfde den Tol van

de vijfde Visch hebben opgedragen, en hun gelijk die van El Mina t'eenemaal onderstelt.

Welk bezit de Compagnie ongeturbeert soo lange heeft bezeten, totdat de Custe van Engelschen, Sweeden en Deenen, gelijk hun qualificeeren bezogt, en getragt te behandelen, de Sabouse tot ruïne van des Comp. Negotie en vernietinge van het Fort Nassauw, den Staat van den Lande meer dan een halve millioen gls. hebbende gekost, bij deese lieden anders geïnformeert, naar hun Landaart, haar ligtvaardig van de gedane beloften, hebben soeken 't onttrekken, en andere neevens ons aan den Bergh Cong, tot de voors. handelinge in te halen en plaatse te vergunnen, gelijk onder andere principaal in den jaere 1652, en naderhand in den jare 56 en 1657 geschied, als wanneer eerst in den meer voors. jare 1652, den gem. Coning van Sabou overtuygt, dat hem t'selve als teegens eer en trouwe strijdende, niet toe en stond te doen, veel min dat den Staat deeser landen, vervallen in de voorige onkosten van den bouw des Forts Nassauw, en volgens gedane beloften, hem niet alleen teegens der portugeesen geweld hebbende geprotegeert, maar ook tot syn meerder veyligheid, deselve portegeesen van haar besit t'eenemaal ontbloot, diergelijke innevoeringe van vreemde Natien, tot nadeel en verkortinge van haar recht nimmer en zoude gedogen, en derhalven, om verdere verwijderinge voor te komen, door deese en andere tegenwerpingen sig heeft laten bewegen, voor een goede somme gouts, de meer voorn. Bergh Cong, van de Accanisten of binnelandsche coopluysden, die haar aldaar, om met andere natien te negotieeren, ter neer hadde geslagen, ten behoeve van de compagnie te doen ruymen.

De saaken hierbij tot in het letste van den jaere 1656, verblijvende, als wanneer weder diverse Deensche commissievaarders op de Custe tragtende te trafiqueeren, en onder anderen eenen, die den Koning van Sabou, door giften en gaven persuaadeerde, hun de possessie van de Bergh Cong aan te bieden, onder pretext van dat deselve, bij de Compagnie niet met eenige Logie en was bezet, soo is doenmaals niet alleen van de gemelde Compagnie's wegen, diergelijke tot maintainue van derselver recht teegens gegaan, maar ook den Koning van Sabou, in Maart 1657 uit eygen beweeginge daartoe gekomen,

voor seekere benefitie, bij een formeele opdracht het voors. Cong, en alle de negotie op syne Stranden vallende, met uitsluitinge van alle andere Natien, aan de Compagnie over te dragen en te cedeeren, als bij d'acte daarvan sijnde consteerende, en bij het voorverhaalde alle genoegsaam blijkende der meergemelte Compagnie regtmatige titul en overoude possessie van de negotie, vallende op de Sabouse Strant.

Gelyk dan t'selve meede te considereeren is van Fantyn, een Lantschap t'welk Sabou in 't oosten is volgende, waarvan de Comp. diergelyk recht, al in den jaare 1624, op 17 Maart, door Ambro, Braffo, of oppergebieder van Fantyn is opgedragen, schoon ook zeedert door opruyinge der vreemde Natien, en trouwloosheid der inwoonderen of naturellen haar eeden en beloften, onder de voet tredende, neevens de Compagnie aldaar Engelschen, Sweeden, en Deenen, soo hun qualificeeren, hebben genegotieert en alsnog negotieeren, om de geleegentheid van diverse aanvaarte uit der zee, die 't selve meer, dan wel eenige andere van de hier omtrent geleegene Lantschappen is hebbende, synde de principale onder deselve :

Anchang, gelegen naast aan Mourée, daar de Engelschen een geruymen tyd, een Logie hebben bezeten, welke in den jare 1653 door de Fantynse en Sabouse oorloge in de asche geraakt, en tot deeze uure niet weeder en is herstelt.

Annemabo, by opdracht van den Braffo of oppergebieder van Fantyn, ten behoeve van de Compagnie in den jare 1638 en 39 gecedeert, hoewel om eenige onlusten met de Engelsche niet bebouwt, en uit reeden dat Adia gelyk Annemabo, beyde plaatsen of vlekken, by die van Elmina Uwe Ho. Mo. ende des Comps. onderdanen bewoont, daar toe bequaamer oordeelende, naderhand met Logie, de Goede Hoope genaamt, hebben beset, soo en kan egter hun verkreegen recht, daarom met geen reeden of schyn, by iemand werden gequestioneert, te meer de pretense Sweeden, die aan het voorn. Annemabo in den jare 1651 in wederwil van de Comp., als door desselfs innegeeven, by de trouweloosheyd der Inwoonderen, daar toe gestyft, nadat alvorens, eens by de gem. Comp., van daar waren verdreeven, een logie hebben gebouwt, in den jare 1658 nevens meer andere plaatsen van de voors. possessie, door de Deenen syn ontset, en de Comp. in dier voegen en als vooren van

Cabo Cors gezezt, is overgeleeverd en tot den dag van heeden in des Comps. handen verbleeven, om welke en andere reedenen, als by de opdragte in den jaere 1624, 1638 en 39 onder directie van de Generalen Arent Jacobsz. van Amersfoort en Nicolaas van Yperen, ten behoeve van de Comp. gedaan niet sonder spenduë van een groote en excessive somme van penningen, waardoor de gem^{te} Comp. hebbende gepresteert, en dat seer notoir is, geduurende het Sweedse bezit, selfs aan den Braffo van Fantyn en accanisten betaalt, hetgeene maandeliks voor de negotie aan Annemabo moest werden gecontribueert, en waartoe by de voors. contracten of opdragten waren verobligeert, in allen schyn of het voors. Annemabo, selfs hadden beseeten, het den Braffo of Inwoonderen van Fantyn, niet vry en heeft gestaan, hetgeene sy de Comp. hadden verkogt, en aan haar wegens deselve was voldaan en betaalt, weder aan andere te verkopen, veel min dat de Comp. gehouden soude wezen, sulks te gehengen of gedogen, of door wettige wegen en mid-delen, t' haare wederhebbende verkreegen, t' selve volgens de sustenue van haare beleedigers, soude behoeven uit de handen te geeven, om hun selfs te ruïneeren en t' onder te doen gaan, gelyk in sulken cas onvermydelyk staat te volgen.

Adja, een weynig beoosten Annemabo geleegen, een vlek, synde met naturellen van d'El Mina bevolkt, over welk Uw Hoog Mog. en de Comp. uit kragt van haar door de wapenen verkreegen Mynse jurisdictie alleene competeert een capiteyn te stellen, is deselve plaatse onder Directie van de Generaal Jacob van der Wel A^o 1647, gelyk vooren gementioneert met een Logie de Goede Hoope gen^l. bezet, welke heeden ten dage tot voordering van de negotie als nog werdet gecontinueert.

Beoosten welke Logie, de Goede Hoope, en een weynig be-westen het Dorp tot Cormantyn, de vierde en leste handelplaatse op de Fantynse Strant, geleegen is, d'Engelse vastigheid, gen^l. Cormantyn-Castel, onder Directie van den generaal Nicolaas van Yperen, na veroveringe van het Casteel del Mina aange-vangen te bouwen, twelk deselve Natie, meede niet dan by usurpatie op deesen Staat en de West-Indische Comp. besitten, want te vooren alleen een Stooyenhuys, in het Dorp van Cormantyn possedeerende, ofschoon de Compagnie doenmaals het recht van conquesten in den jaare 1632, als sy aldaar inge-

croopen syn, daar teegens niet en konden allegeeren, sulks echter in prejuditie van de opdragte by den Fantynsen Braffo, in den jaare 1624, voor de komste van de voorn. Engelsche op de kuste van Guinea, ten behoeve van de West-Indische Comp. gedaan, is geschiet, weshalven de gem. Comp., meer reeden en recht is hebbende, dewyl teegens diergelyke diverse malen is geprotesteert, haar van alle de schade, by inbreuk van sodanige contract geleeden, omtrent hun beleedigers te beklagen, als dat iemand haar wel verkreegen en duur gekogt recht, onder eenig schijn of pretext teegens vrienden gebruik, en eygen nutshalven (de reden ter zijde stellende) soude willen disputeeren, te meer alle de Strand van het Fantyns gebied, van Cormantyn tot het Lantschap van Aguana, met naturellen van El Mina, Uwe Ho. Mo. en de Comp. subject, is bezet en bewoont, die onder desselfs regeeringe, sonder erken-tenis van iemand anders, wien het ook soude mogen weezen, aldaar leeven en woonen.

Aguana, oostwaarts naast aan Fantyn geleegeen, is een Landschap langs de Stranden, meede met diverse vlekken, van Mynse inboorlingen bevolkt, en door onderlinge alliantie, soo seer aan die van het voorz. Del Mina verenocht en gebonden, dat malkanderen in ongeleegentheeden van oorloge gewoon syn te assisteeren, den jeegenwoordigen Coning aldaar Quau Futu gen^e, selver van afkomste een Mynaar synde, waardoor ofschoon buyten de Mynse Dorpen, om de weynige handel aldaar vallende, op de Aguanase Strant geenige Logien of vastigheeden werden gehouden, en d'Engelse aan Biemba, een welgelegene plaatse, seekere vastigheid van kleyne belange posedeeren, soo heeft dog den gemelde Coning t'selve maar provisioneel toegestaan en geaccordeert, de Comp. als bezitters van Del Mina, het recht voor de voors. Engelsche toekennende, met versoeck veel malen daaromme gedaan, soo het bezit van deselve Engelse begeerde in te neemen of 'taanvaarden, dat haar terstond soude doen delogeeren, hun constringeerende onsen handel te water en Lande, jaa selfs aan het voors. Biemba te gehengen en gedogen, gelijk in de registers van de Comp. na te speuren, sonderlinge t'geene A^o. 1656, in de maand van Nov. dieswegens is voorgevallen en gepasseert.

Acraa, een landschap palende in't Westen aan het voorn.

Aguana, of 't selve naar 't Oosten volgende is het uitterste Landschap daar negotie in Gout werdet gedreeven, waaromme de portegeesen gelijk vooren verhaalt, met seekere vastigheid, in den aanbeginne terselver plaatse gebouwt, de Gouteuste alhier hebben willen besluyten, om haar recht over den handel aldaar vallende vast te maken, hoewel ook waar is, dat de naturrellen selfs, haar de voors, vastigheid niet alleen hebben afhandig gemaakt, maar ook de besettinge van dien gemassacreert, ter oorsaake van hetwelke, ofschoon de Portegeesen, onder het beleyt van seekeren Martijn Afonso, met veel volks uit Portugaal daartoe geassisteert, het meer voorsz. Lantschap absolut hebben geconquesteert, soo en is dogh naderhand, de gedemoliceerde vastigheid, om die reeden, nooit weeder herbouwt, maar den handel te water vervolgt, en des onaangesien alle andere handelaars voor het oprechten van de Compagnie, de negotie aldaar drijvende, bij de Portegeesen tot conservatie van haar recht, sooveel mogelijk geincommodeert en belet syn, welke portegeesen, de compagnie door het recht van den oorloge zijnde gevolgt, soo en soude nogtans derselver actie om reedenen als vooren verhaalt, bij veele en degeene, die hun diergelijk recht disputeeren, van weynig of geen suffisantie worden geoordeelt, weshalven deselve ook niet seer noodig en sal hebben, haar daarmede te behelpen, geconsidereert het voorsz. Landschaps Strant en negotie daarop vallende, in den jaare 1624 en 1642 op 30 Augustus, door den Coning van Craa (Accra?), doenmaals gen. Oussy, voor 't geene 't zijnen genoegen daarvoor genooten heeft, in eygendom aan de Comp. is overgegeeven, en tot bevestinge van dien, de Logie, genaamt Creveceur aldaar opgerecht en gebouwt gelyk 't selve A°. 1649 op 4 Augustus by desselfs Oussy's Successeur gen. Quanquoy tot meerdere verseekeringe nader is geconfirmeert, konnende weynig helpen, dat tot nadeel van de Comp. zoude mogen werden geallegeert, dat d'Engelsche inden jaare 1650, en naderhand de Sweeden, in den jaare 1652, aan een plaats Orsou, eenen beoosten des Comp. Logie, teegens veel protestatien, wegens deselve daarover gedaan, door de trouweloosheid der Inwoonderen, meede is toegestaan en geaccordeert, een Logie op te rigten of te bouwen, aangesien eens anderen trouweloosheid, niemand tot nadeel van syn vrienden en Geallieerden, eygen nutshalven behoort aangenaam te

zyn, veel min dat egter buiten verwagtinge diergelyke gebeurende, sulks voor welgedaan soude behoeven op te nemen, en 't geene sy de eene tyd, door geweld haar zoude moeten laten ontnemen, d'ander tijd door hetselve middel, niet en soudén mogen trachten te herstellen, voornamentlijk in saaken als deezen, daarna vrienden gebruik uit craecht van den Octroye en Uwe Ho. Mo. authorisatie sooveel gedaane protestationen en waarschouwingen zijn voorgegaan, door alle welke d'Engelsen bewogen, in den jare 1653, haar possessie en Logie ook eyndelyk hebben gequiteert, en eyndelyk de Logie tot Orsou de Sweeden door de Deenen afgenomen, en de Comp^{ie} als haar eygen goed overgeleevert, soo en sullen, t'vorige alles wel geconsidereert, geen bedenkelyke reeden kunnen gevonden werden, daar by vast te stellen soude syn, de reeden waarom diergelyke plaatse soude kunnen werden afgeeyscht.

Synde dit kortelyk hetgeene van des Comps. Titul en recht op de Guineese Goutcuste ende den handel aldaar vallende Uwe Hoog Mog., soo veel de gerecommandeerde spoedigheid, heeft willen toelaten in aller onderdanigheid, uit experientie en volkome kennisse, als de saake daar te Lande, hoewel des onwaardig, op Uwe Hoog Mog. Commissie hebbende gedirigeert, soude kunnen berigten, ootmoedelyk biddende, soo in deese uit onkennisse, anders dan voor desselfs hooge respect betamelik soude hebben gegaan, my t'selve na haare gewoone goedertierentheyte te vergeeven, onder en tussehen, dat God Almagtig sal bidden, Uwe Ho. Mo. Regeeringe te zeegenen met grootheid, voorspoed en vrede, en my te verleenen desselfs gunste van te blyven:

Hoog en Mogende Heeren,

*Uwe Hoog Mogende
gans ootmoedige en onderdanige Dienaar,
(get.) J. VALKENBURCH.*

95. -

EA 7

Bij den uitgever dezes is verschenen :

DE OPKOMST

VAN HET

N E D E R L A N D S C H G E Z A G

IN

O O S T - I N D I E

1595—1610

VERZAMELING VAN ONUITGEGEVEN STUKKEN UIT HET
OUD-KOLONIAAL ARCHIEF

uitgegeven en bewerkt door

JHR. MR. J. K. J. DE JONGE

3 deelen. Gr. 8vo. Met Kaart f 15.—

Hetzelfde Werk, DEEL IV en V, ook onder den titel :

DE OPKOMST VAN HET NEDERLANDSCH GEZAG OVER JAVA

Deel I en II. (1611—1647). Gr. 8vo. f 9.—.